

SOTHONA

ØSTENSJØVANNETS VENNER

Nr. 45 - juni 2013 - Årgang 24

INNHold

LEDER _____	3
SOTHØNEPRISEN TIL JOHAN MOLLATT _____	3
DEN HØYTLIGGENDE GÅRDEN	
– OPPSAL GÅRD FRA GÅRDSDRIFT TIL BOLIGSTRØK _____	4
SØNDRE OPPSAL GÅRD _____	13
BRUKET MED FLERE NAVN:	
JØRGENSELØKKEN-JØRNSLØKKEN-SOLBAKKEN _____	14
HUSMANNSPLASSENE UNDER OPPSAL GÅRD _____	15
MINNER FRA GÅRDSDRIFTEN PÅ OPPSAL GÅRD _____	16
ELVERUSKEN – VÅRENS OPPRYDNINGSAKSJON _____	18
SKJØTSEL TIL NYTTE OG GLEDE	
– OM DUGNADEN VINTEREN 2012/2013 _____	19
ELDRE ENN DINOSAURENE – OM ØYENSTIKKERNE _____	22
BLÅGRØNN KORRIDOR: BYSTYREVEDTAK ALNA – ØSTENSJØVANNET	23
«DIN FART» I ØSTENSJØVEIEN _____	24
VEDHOGST – DIKT _____	25
FUGLENE VED ØSTENSJØVANNET	
– PLAKAT PÅ VEGG I FUGLESKJULET _____	26
VANNKVALITET – TILTAKSANALYSE _____	28
BEITEDYRENE ER SLUPPET _____	29
CATHRINES HJØRNE: OPPSAL – ET GODT STED Å BO _____	30
BLOMSTERHAGEN PÅ ABILDSØ GÅRD _____	34
ÅRSRAPPORT FOR FUGLER 2012 _____	35
NORSKE PERLER – ANMELDelse AV NY BOK _____	37
MEDLEMSTUR FOR FUGLETITTERE _____	38
SMÅTING FRA NATUREN _____	39
BOGERUDSKOGEN – ØST FOR BOGERUDMYRA _____	40
NYE HVILEBENKER _____	43
UKONTROLLERT LAV VANNSTAND I DESEMBER 2012 _____	44
TØMMERSAG PÅ ABILDSØ GÅRD _____	45
VANNFLAGGERMUS _____	46
ØSTENSJØBEKKEN GJENNOM BRYN SENTER _____	47
ISGLATT VINTER _____	48,

OPPDAGET FORURENSNING ELLER SKADDE DYR? VED FORURENSNING, OLJEUTSLIPP ELLER LIGNENDE, KONTAKT VANN OG AVLØPSETATENS TELEFONVAKT: 23 43 79 00 (HELE DØGNET!). SER DU SKADDE DYR SOM KUNNE TRENGE HJELP, RING DYRE-AMBULANSEN PÅ 02222 (KOMMUNAL INSTANS) ELLER FUGLEHJELPEN: 90 08 61 61.

ØSTENSJØVANNETS VENNER

POSTBOKS 77 OPPSAL, 0619 OSLO

REDAKSJON: AMUND KVEIM (ANSV.RED.)
LEIF-DAN BIRKEMOE (REDAKTØR), AUDUN BREKKE
SKRINDO OG TORE NESBAKKEN

DESIGN OG LAYOUT: LOUD AND CLEAR AS

GRAFISK PRODUKSJON: 07.NO

E-POST/NETTSIDER

POST@OSTENSJOVANNET.NO

WWW.OSTENSJOVANNET.NO

SOTHØNA: ISSN: 1504-0615

ORGANISASJONSNUMMER: 983 034 446

ANNONSESIDER: STYRET

LOGO: ANNE DURBAN

OPPLAG: 2300

FORENINGENS STYRE:

LEDER:

AMUND KVEIM 975 44 552

E-POST: AMUND.KVEIM@OSTENSJOVANNET.NO

NESTLEDER:

FINN A. GULBRANDSEN 481 58 776

E-POST: FI-GUL@ONLINE.NO

STYREMEDLEM / SEKRETÆR:

TØRE NESBAKKEN 970 11 340

E-POST: TØRE-NES@ONLINE.NO

STYREMEDLEM / KASSERER:

LEIF-DAN BIRKEMOE 901 25 523

E-POST: DBIRKEMO@ONLINE.NO

STYREMEDLEM / ANSVAR FOR MEDLEMSBASEN:

EIRIK RUDI WÆRNER 958 65 272

E-POST: EIRIK@MILJOWERNER.NO

ADRESSE FOR MEDLEMSENDRINGER.

STYREMEDLEM:

LISE M. JOHANSEN 909 14 614

E-POST: LISEMARRY@GMAIL.COM

STYREMEDLEM:

ØIVIND MÆLAND 948 86 826

E-POST: OYVIND.MAELAND@VIKENFIBER.NO

VARAMEDLEMMER:

PAUL H. FEKJÆR, SIGRUN ANTONSEN,
ANDREAS PETTER JENSEN, PER NYGAARD

VALGKOMITE:

TØRE NESBAKKEN, LIV SOMMER HOLMEN,
AUDUN BREKKE SKRINDO

ØSTENSJØVANNET VÅTMARKSSENTER:

AUDUN BREKKE SKRINDO 470 24 884.

E-POST: AUDUN.SKRINDO@SABIMA.NO

REVISOR: BDO AS

MEDLEMSKONTINGENT

HOVEDMEDLEM KR. 150

HUSSTANDSMEDLEM KR. 20

FORENINGER O. L. KR. 400

FIRMA/BEDRIFT O. L. KR. 800

REDAKSJONEN AVSLUTTET 05.06.2013

FRONTSIDEFOTO: ØYENSTIKKER, *Sympetrum* sp. FOTO: AUDUN
BREKKE SKRINDO, ØSTENSJØVANNET 2012.

BAKSIDEBILDENE: FRA OPPSAL GÅRD.

FOTO: LEIF-DAN BIRKEMOE 2013

LEDER:

TRETTI ÅRS ARBEID FOR ØSTENSJØVANNET HAR GITT RESULTATER

I år er det tretti år siden en liten gruppe samfunnsengasjerte personer kom sammen for å drøfte hvorvidt det kunne la seg gjøre å stanse utbyggingsplaner for jordene på Abildsø gård. Lite ante de at aksjonen de startet skulle bære frukter og at dette skulle bli starten på et enormt arbeid for å dokumentere, bevare og formidle natur- og kulturverdier i Østensjøområdet.

I årenes løp har foreningen vært pådriver for fredning av vannet og våtmarkene, fredning av Abildsø og Østensjø gård samt reguleringsmessig vern av det vi i dag kaller Østensjøområdet Miljøpark. Videre utfører vi i dag en rekke skjøtselsoppgaver i området i samråd med stat og kommune. Likevel må vi i dag konstatere at området hverken er godt nok vernet eller tilfredsstillende forvaltet for å kunne klare å bevare det biologiske mangfoldet for kommende generasjoner. Østensjøområdet har naturverdier på nasjonalt nivå og burde være kommunens utstillingsvindu for god miljøetsatsning.

De kommende tiårene forventes det en formidabel befolkningsvekst i Oslo og det skal bygges boliger, veier, næringsbygg, idrettsanlegg, skoler og barnehager for å møte behovene. Vi forutsetter at Miljøparken skånes, men fortetting og utbygging i randsoner vil sammen med økt bruk av området medføre slitasje og forstyrrelse som klart vil få følger for det biologiske mangfoldet. Det må derfor legges opp til at vår bruk av området blir mer i pakt med hva naturen tåler. Det første skritt på veien må være å få justert turveitraséene der de i dag ligger for nær våtmarken og vannet ved Abildsøfeltet, ved Bølerbakkens utløp og på østsiden av Bogerudmyra. Videre må idrettsanleggene utformes og benyttes på en måte som er mer forenlig med hva området tåler.

VANNSTANDSREGULERINGEN BIDRAR TIL EROSIJON

Vannstanden i Østensjøvannet er regulert av en avløpsmekanisme som trolig bidrar til erosjon på øyer og våtmark. Tidvis fungerer den heller ikke som forutsatt, noe vi tydelig merket da en fjerdedel av vannet ved et uhell ble tappet ut i desember i fjor. I flere år har vi også tidvis opplevd ukontrollert høy vannstand og fugl som har fått hekkforsøkene ødelagt. Slik kan vi ikke ha det. Bystyret har nå endelig bevilget penger for å etablere en ny løsning, og vi håper denne blir etablert i løpet av høsten.

Vi ønsker alle en fin sommer og håper å se dere på våre arrangementer. Ta også turen innom våtmarkssenteret på Bakkehavn!

Østensjø, juni 2013

Amund Kveim

Leder

SOTHØNEPRISEN TIL JOHAN MOLLATT

På årsmøtet til Østensjøvannets Venner 19. mars ble Sothøneprisen tildelt Johan Mollatt for mangeårig innsats for Østensjøvannet og Østensjøvannets Venner. Johan har vært medlem av styret i mange år, vært en påpasselig ”damvokter” ved vannets utløp og trofast støttet opp i foreningens mange aktiviteter. Sothøneprisen er i foreningens 30-årige historie kun utdelt fem ganger tidligere. Vi gratulerer!

Johan Mollatt holder opp diplom med Sothøneprisen. I den andre hånden en liten sothøne. Til venstre Amund Kveim som foretok utdelingen. Til høyre Finn Arnt Gulbrandsen som holdt tale for prisvinneren. Foto: Leif-Dan Birkemoe.

Gårdstunet. Det ovale gressfeltet midt på bildet markerer der gårdsdammen i sin tid lå. I dammen var det karuss. Til høyre stabbur og hønsehus, til venstre hovedhuset. Foto: Leif-Dan Birkemo 14.05.2013.

DEN HØYTLIGGENDE GÅRDEN

OPPSAL GÅRD - FRA GÅRDSDRIFT TIL BOLIGSTRØK

Første gang Oppsal gård omtales skriftlig er på slutten av 1300-tallet. Men gården er mye eldre. Ja kanskje fra tiden de første menneskene slo seg ned her. Mange har bodd på eiendommen gjennom hundrevis av år før mye av jorda ble boligområde tidlig på 1900-tallet og senere fra den store boligreisningen på 1950-tallet. Landbrukseiendommen ble gradvis visket ut i folks bevissthet. Siste fase i gårdens historie er innledet. Bare navnet blir tilbake som boligstrøk, veinavn eller organisasjoner som ønsker tilknytning til stedet.

AV LEIF-DAN BIRKEMOE

Tidlig bosetting

Hvor lenge det har vært drevet gårdsbruk på Oppsal, vet vi ikke. Men gårdsbrukene rundt Østensjøvannet hører til den aller eldste bosettingen i Oslo-området. De eldste funn av steinøkser som er gjort i området ved Østensjøvannet er datert til en gang mellom 6 000 – 4 000 f.Kr., altså den rene fangststeinalderen. Innføring av jordbruket skjedde først i siste del av yngre steinalder (ca.2500 – 1800 f.Kr.). Det er fra denne tiden vi kan begynne å fundere på om gårdene ved Østensjøvannet kan ha røtter tilbake til.

At det kan ha bodd betydningsfulle personer med makt på Oppsal kan vi godt anta. Det er stor sannsynlighet for at langhusene i jernalderen har ligget på den høye fjellryggen som reiser seg opp fra Østensjøvannet. Noen mener at gården kan ha blitt utskilt fra den lavereliggende Østensjø gård pga. navnet «Oppsal», eller på gammelnorsk *Uppsalir*, som henleder på at gården ligger høyere opp i landskapet. Oppsal gård ligger 160 moh, Østensjøvannet 105 moh.

Spor i landskapet

Vi har fortsatt spor i landskapet som forteller om gammel bosetting. På vestsiden av hovedbygningen på Oppsal gård finner vi en gravhaug, trolig fra jernalderen. Den er lett å se fordi det står en flaggstang på toppen. Rundt Østensjøvannet er det påvist over 20 gravrøyser. Og enda flere vet vi er slettet ved bygging av veier og bygninger.

Nedenfor terrassehusene i Oppsal terrasse går det en gammel ferdselsvei. Vi kaller den oldtidsvei og tidfester den gjerne til vikingtid/middelalder selv om vi ikke vet hvor lenge den har eksistert. Helt frem til Østensjøveien ble bygget på 1850-tallet var veien hovedvei sørover fra Oslo over Bryn, Skøyengårdene, Oppsal og Østensjøgårdene. Sideveier tok av til gårdene om ikke hovedveien passerte over tunet.

Osloherad og Oslogrenda

Marine avleiringer gjorde omlandet rundt Østensjøvannet svært fruktbart. Området var en del av Osloherad, bygden som i høy-

Gravhaugen ligger midt i frukthagen. Graven er trolig fra jernalderen (500 f.Kr. - 1000 e.Kr.) Det viser at her har det bodd folk i lang tid. Platået på haugen ble anlagt tidlig på 1920-tallet. Foto: Leif-Dan Birkemoe 14.05.2013.

middelalderen var en stor bondebygd omkring en ganske liten by. Bosettingen ved Østensjøvannet og på den dype leirjorda videre nordover mot Alna het i middelalderen *Oslohverve*, dvs. «Oslogrenda», etter sin beliggenhet like innenfor det gamle Oslo. Det gjenspeiler de gode driftsforhold til gårdene ved Østensjøvannet. Ved utgangen av høymiddelalderen var det rundt 300 gårder eller gårdsbruk i Osloherad. Etter Svartedauden i 1349/50 ble en rekke gårder lagt øde, det var en nesten like stor utslettelse av gårder som boligreisningen i dag har ført til. Gårdene rundt Østensjøvannet klarte seg forholdsvis bra, ikke minst pga. de gode driftsvilkårene. Oppsal gård var blant disse.

Fra krongods til kirkegods

Vi vet lite om historien til Oppsal gård før biskop Eystein Aslaksson (biskop i Oslo 1386-1407) gir en del nøyaktige opplysninger om gårdens eiere og størrelse i «Den Røde bok» som var biskopens og kirkens fortegnelse over eiendommer, en «Jordebok». Om den årlige verdien av Oppsal heter det under avsnittet til Oslo Bispestol: «*Av Oppsal 4 hefseldesbol og en gammel mark, og er det hovedbølet, som brevene sier*». Når det vises til «*brevene*» må det også tidligere ha vært skrevet ned noe om eiendomsforholdet til gården. Kirkens inntekter av eiendommer kan ikke ha begynt før biskopen hadde fått et avgrenset bispedømme, dvs. mot slutten av 1000-tallet. Det tidligste Oppsal kan ha kommet på kirkens liste over eiendommer kan da være en gang på 1100-tallet. Det kan godt tenkes at andre kirkelige institusjoner enn Oslo Bispestol har eid gården i perioden forut for opptegnelsen i 1396. At Oppsal var hovedbølet viser at det må ha vært minst ett underbruk. Mye taler for at underbruket (underbrukene) forsvant under Svartedauden eller ble slått sammen med hovedbølet.

«*Hefseldebol*» er en jordegodsenshet som ga en årlig landskyld på 1 *hefselde* smør. Til sammenligning ga Østensjø på samme tid omkring 5 *hefselder*, mot Oppsals 4. Etter historisk leksikon er 1

hefselde ca. 35 kg. Hva leilendingen satt igjen med står det ingen ting om. Opplysningene vi får fra middelalderens jordebøker ser vi for det meste fra gårdeierens synspunkt, ikke fra brukernes ståsted. Eierne var sterkt interessert i den faste årlige inntekten de hadde av sine eiendommer, *landskylda*, som var gjenstand for avtale mellom eier og leier. Dette var individuelle avtaler som også må ha vært satt opp for Oppsal gård. Leien ble gjerne betalt i naturalier, gjerne i smør.

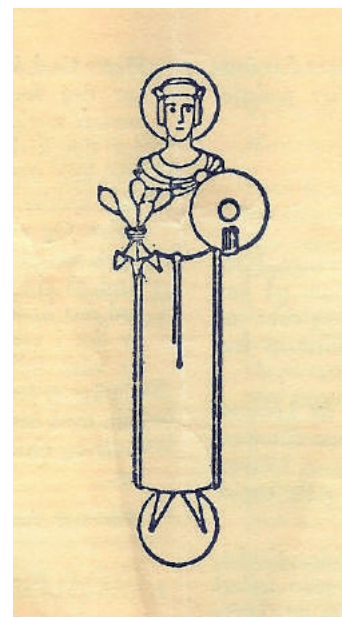
Helt frem til 1560-årene står gården i lensregnskapene oppført som stiftsgods.

Kirken eide før reformasjonen de fleste (over 80 %) gårdsbrukene i Aker. Bøndene og kronen (kongen) hadde hånd om resten. Etter reformasjonen (1537) ble eierforholdet til gårdene helt endret. Midt på 1600-tallet var det kronen som stod som eier av over 60 %, mens kirken eide i underkant av 30 %. Bøndene eide om lag 10 %. Men danskekongen trengte penger til de mange krigene som ble ført og solgte eller pantsatte gårdene til bønder og andre som gjorde seg fortjent til det. Enkelte fikk også en gård som gave som erkjennelse for en eller annen tjeneste. Dette førte til at på 1700-tallet eide bønder og byborgere (godseiere) av ulik bakgrunn over 80 % av gårdene. Kirken beholdt rundt 15 % og kronen satt igjen med en ubetydelig andel.

Private overtart

Kronen pantsatte Oppsal gård 21. januar 1659 og 13. februar 1660 til assessor Knut Frandsen som fikk kongelig skjøte 12. juni 1663. Han var den første private eier på Oppsal gård. Han var ikke bonde, men embetsmann og medlem av en kollegial domstol, dvs. dommer, i dette tilfellet høyesterett. Dommer Knut Frandsen ble også den første private eier på Abildsø gård (gnr.160). Skjøte på Abildsø fikk han samme dato som Oppsal, 12. juni 1663 som inntil da hadde vært krongods. I pantedokumentet for Abildsø har han tittelen overhoffrettsassessor, altså høyesterettsdommer. Den samme Knut Frandsen fikk også pantebrev på Skøyengården (gnr. 144) 21. januar 1659 og ved skjøte 12. juni 1663 fikk sistnevnte også eiendomsretten. Han drev neppe selv verken Oppsal, Skøyen eller Abildsø gård med egne hender.

Frandsen beholdt Oppsal i drøyt ti år (1674) før han solgte til kommissarius Anders Boyessøn. Samme år solgte Knut Frandsen Skøyengården til samme kjøper. Abildsø solgte han allerede i 1664. Vi må anta at alle disse kjøpene var rene investeringer, mye bestemt av tilbud og etterspørsel. Spekulasjon kan vel ha vært en drivkraft. Tittelen kommissarius fortel-

St. Hallvard, emblem på programmet ved feiring av Oslo bispedømme 900 år i 1971. Oppsal gård kan ikke ha kommet inn under Oslo Bispestol før biskopen hadde fått et avgrenset bispedømme, en gang etter 1071. Foto: Leif-Dan Birkemoe.

ler at Boyessøn var en kongelig utnevnt embetsmann og langt fra bondeyrket. I 1694 solgte han Oppsal til Embret Gullisøn som igjen solgte videre til oberst, senere generalmajor Peter Jacob Wilster (1661-1727) ved skjøte av 30. januar 1708.

Offiser som bonde

Wilster bodde på Abildsø gård i ca. 30 år fra han fikk skjøte på gården i 1689. Offiseren var altså hjemmehørende på Abildsø da han kjøpte Oppsal. Også Langerud gård var med blant Wilsters eiendommer. På den tiden Wilster kjøpte Oppsal var han inspektør ved Akershus artillerikompani med inspeksjon av befestningsarbeidene i Fredrikshald og diverse andre festninger. Under Den store nordiske krig mottok han heder og berømmelse som kommandant i Fredrikstad ved å organisere og sette i sving to særdeles vellykkede overfall på Karl XIIIs svenske garnison i Moss. Det er skrevet mye om general Wilsters militære karriere, men han beskrives også som en omstridt og selvrådig mann. Hva han fikk utrettet på Oppsal tier historien.

Familiefeider

Sønnen til Anders Boyessøn, Antoni Skøyendal, tok Oppsal gård tilbake på odel. Men broren til Boyessøn, Ulrik Fredrik Boyessøn, protesterte og Skøyendal måtte selge videre til sin fetter visestiftskriver Johan Ernst Schultz ved skjøte av 5. april 1718.

Familiefeidene fortsatte, og de var til tider ganske harde. Skøyendal hadde overtatt Skøyengården etter sin far. Han hadde gått inn på Oppsals grunn og hugget ved og tømmer. På den tiden satt Mads Schultz, en slektning av han, som eier av Oppsal. Han protesterte på selvtekten i skogen. I en tvistesak ble grensestriden avgjort til Oppsals fordel. I boken «Nordre Skøyen hovedgård gjennom 600 år» er det gjengitt et kart fra 1737, nedtegnet av ingeniørkaptein A. von Brakel, som ble gjort i forbindelse med krangelen mellom Antoni Skøyendal og Mads Schultz på Oppsal

Navnet lever fortsatt som gatenavn i Oslo. Foto: Leif-Dan Birkemoe.

Hovedbygningen sett fra Oppsalveien. Foto: Leif-Dan Birkemoe

om gårdsgrensen. På kartet er grensen mellom Skøyen og Manglerud tegnet langs bekken ved utløpet av Østensjøvannet. Skøyendal og Schultz hadde ulike oppfatninger av hvordan grensene gikk mellom Skøyen og Oppsal.

Hyppig eierskifte

Eierforholdene skiftet ganske hyppig i løpet av de neste 100 år. Etter opptegnelsene finner vi 15 forskjellige skjøter på eiendommen i denne perioden. Noen gikk i arv, andre solgt til utenforstående. Flere av disse var auksjonsskjøter. Det viser hvor vanskelige tider det kunne være for eierne, noe som ikke var uvanlig for bøndene i Aker. Det var nok ikke bare uår som la vanskeligheter i veien for eierne, men også de mange skattene de ble pålagt. Alt fra militære engangsskatter (garnisonsskatten i 1627) til individuell skatt på diverse bekledningsgjenstander (skoskatten i 1711). En av de som fikk et auksjonsskjøte i 1778 var etatsråd Bernt Anker. Han beholdt gården i to år noe som kjennetegner både tiden og formålet med kjøpet. Bernt Anker (1746 -1805) var en forretningsmann, skipsreder, skogeier, trelasteksportør, godseier, verkseier, vitenskapsformidler og kammerherre. Han ble etter hvert Norges rikeste mann og eide bl.a. bergverk og storgården Frogner Hovedgård. Omkring 20 000 ansatte hadde Anker i sine ulike virksomheter. Altså langt fra bondetilværelse på Oppsal.

Østre – Vestre – Nordre og Søndre Oppsal

Kildene på 1800-tallet til opplysninger om Oppsal gårds eiendom benytter forskjellige benevnelser på gårder og bruk med tilknytning til hovedbølet. Dette forvirrer fordi det derfor er vanskelig å følge et bruk eller gårdpart fra en periode til en annen. Folketellingen i 1865 oppgir gårdene Oppsal østre og Oppsal vestre. I utredningen «Beskrivelse over de matrikulerte Eiendomme i Akers Herred med forslag til ny Skylddeling, utarbeidet i Henhold til Lov af 6te Juni 1863» er det kun Oppsal nordre som er oppgitt med navn og kan ikke være annet enn det folketellingen navngir som vestre. I tillegg er det fire eiendommer under matrikelnummer 175 og løpenummer 250. Med 1838-matrikkelen kom det nye matrikelnummer og for å uttrykke oppdelingen i bruk ble det opprettet en serie løpenummer med tillegg av bokstaver og tall. Et system som var tungt håndterlig, særlig ved sammenslåing av bruk. Fra 1886 gikk man over til gårdsnummer (gnr.), og bruksnummer, (bnr.), slik det er i dag.

Under matrikelnummer 175 for Oppsal er det eneste som skiller brukene en eller to bokstaver bak løpenummeret: 250aa, 250ab, 250ad, 250ac og 250b. 250aa står ut for Oppsal nordre, identifisering er derfor gitt. Det som fra 1900 har gått under navnet «Søndre Oppsal» var den største av de utskilte eiendommene i matrikkelen. Derfor må 250ab være Oppsal søndre. Disse to gårdene hadde omtrent samme skyld. Nordre hadde 3 spesiedaler, 4 ort og 19 skilling mot søndres 3 spesiedaler, 1 ort og 21 skilling. Trolig eksisterte ikke navnet «Søndre Oppsal» den gang.

Den utskilte eiendommen Jørgensløkken må være 250b fordi det stemmer med hvem som eide/bodde der i 1865. Det stemmer også med matrikkelen i 1886 som viser overensstemmelse mellom gammelt løpenummer og nytt bruksnummer. Løpe-

Dette flyfoto fra tidlig på 1950-tallet viser at Oppsal gård ligger høyt i landskapet. Grensen mot vest er Østensjøvannet. Bygningen til venstre er hovedhuset som ble renoverert og ombygget på slutten av 1940-tallet. Den nærmeste driftsbygningen på østsiden (høyre) er fjøs, låve og stall. På motsatt side låve og slaktebu som falt ned i 2006. Stabburet står fortsatt. Til venstre for stabburet hønsehuset. Til høyre for låven vognskjulet som brant i 1975. Her ble det etter brannen bygget garasjer. Bakenfor er grisehusene. Huset mellom driftsbygningen og veien er den såkalte «Melbua» (delvis skjult), bygget av tyskerne under krigen. Jordveiene på vest og østsiden av gården. Jordstykket øverst i bildet tilhører nabogården Søndre Skøyen og ble kalt «Slora». Rønningjordet går ned mot Østensjøveien. Huset helt til venstre er eiendommen Fjellet under Oppsal bygget i 1938. I bildets nedre høyre kant skimtes trikkesløyfen. I forkant langs Oppsalveien nabogården Rustad som er revet. Stabburet står fortsatt, men flyttet noen meter.

Christian III, regent 1536-1559. J. Verheiden (kopi av Pallesen). Malmøhus. Ved reformasjonen i 1536 var det kongen som ble eier av kirkegodset, deriblant Oppsal gård. Foto: Leif-Dan Birkemoe 2012.

Norges rikeste mann Bernt Anker (1746-1805), var eier av Oppsal gård i to år. Maleri av Carl Frederik von Breda (1759-1818). Foto: Wikimedia Commons.

Svend Larsen Opsahl (1854-1922), var bror til Theodor Larsen Opsahl (1856-1931). De kjøpte Bogerud gård sammen i 1882, men Svend overtok Oppsal gård i 1888. Østensjø lokalhistoriske bilder B20110005.

Flagget vaier i vinden. Stangen står på gravhaugen, slik den har gjort fra 1920-tallet. Gravhaugen er et minne fra tidlig bosetting og forteller om at det her har det bodd folk som gjerne ønsket å bli lagt merke til. Leif-Dan Birkemo, 17.05.2013.

nummer 250ad og 250ac eies av Thomas Johannessen Heftye. Dette er skogsområder som Heftye har kjøpt i forbindelse med oppkjøp av skog. Løpenummer 250ad er på 188 mål skog med dårlig grunn som årlig ga 15 favner ved, mens løpenummer 250ac var på 41 mål på dårlig «skovlende» som ikke er oppført med noen avkastning av ved. Denne eiendom har anmerkningen «Nøklevandsbraaten». Vi kan dermed plassere eiendommen rett ved der «Korketrekker'n» ble anlagt på veien inn til Sarabråten. Plassen er inntegnet på et kart som Heftye lot opptegne i 1854. Den største eiendommen har etter all sannsynlighet vært i det samme området, knyttet til Heftyes skogkjøp etter 1856. Disse skogene fikk senere navnet «Nøklevandsskogene» som ble kjøpt av Aker herred i forbindelse med drikkevannsforsyningene i 1897.

Etter dagens gårdsnummerinndeling har Oppsal gård (gnr. 146) vestgrense mot Østensjøvannet. I nord og langt inn i Østmarka går grensen mot Skøyengården (gnr.144). I sørøst er det grense mot Ulsrud (gnr.145) og i sør mot Østensjø (gnr.147).

I skattemessig forstand har Oppsal gårds eiendom med stor sannsynlighet hatt denne utstrekning langt tilbake i tid.

Hans Løvseth (1887-1947) og hans kone Dagny (1887-1922) med sønnen Arne ved inngangen til landhandleriet på Oppsal. Bildet er tatt i 1920. Østensjø lokalhistoriske bilder. B20030202. Foto: Løvseth-familien.

Isrett i Østensjøvannet

Til Østensjøvannet hadde Oppsal gård bl.a. isrett, dvs. rett til å skjære is. Dette var aktuelt før kjøleskapenes og frysernes tid. For gårdene var det særlig kjøling av melk, men de største forbrukere av is var bryggeriene. De kjøpte is fra Østensjøvannet, en ikke uvesentlig kommersiell virksomhet fra 1860 og frem til omkring 1925. Frem til 1950-tallet tok man bare is til eget bruk. Isretten til hver enkelt gård var omsettelig. På denne måten fikk Søndre Skøyen gård kjøpt isretten til Oppsal gård rundt 1900 og beholdt retten helt til isskjæringen opphørte. Skjæring av is ga også arbeid til husmenn og dagarbeidere på en tid av året da det ellers var liten virksomhet på gårdene. Kjøring av tømmer var også noe som hørte vinteren til.

Oppsal gård har også hatt fiske-, brygge- og båtrett til Østensjøvannet. I likhet med alle som hadde slike rettigheter ble de endelig opphevet på begynnelsen av 1960-tallet.

Nordre Oppsals jordveier

Verdivurderingen i 1869 i forbindelse med revisjon av skylddeling for matrikulerte gårder i Aker gir oss litt bakgrunn for gårdens verdisseting. Det oppgis at det var 120 mål «Leermuld

paa Leergrund» og 26 mål «Bakker og simplere Sandjord». Totalt 146 mål innmark. I tillegg la hustomter beslag på 2 mål. «Unyttig Fjeld» oppgis til 9 mål. Driftsmessig får gården karakteren «letbrugt». Dette ga en verdifastsettelse på 2,976 spd. Årlig avling oppgis til 10 tønner bygg og 30 tønner havre. Gården hadde 2 hester, 5 storfe og 4 sauer. Skogen med mange «flatberg» ga årlig 28 favner ved. Det oppgis ikke hvor mange mål skogen utgjør, men verdien som årlig tas ut oppgis til 600 spd. Sammenlignet med verdiansettelsen av Søndre Oppsal, som har omtrent samme kvalitet på skogen, er det beregnet ca. 0,9 spd. pr. mål. Nordre Oppsal hadde i 1869 ut fra samme grunnlag ca. 550 mål skog. Totalt (innmark og utmark) utgjorde eiendommen 707 mål. Avstanden til Christiania oppgis til «5/8 Miil» (ca.7 km) som tydelig vis er en tilleggsverdi. Gården får en totalvurdering med dyrkningskarakter «Godt». Skylddelingsrevisjonen gir gården omtrent samme skyldlegning som tidligere: 3,576 spd.

Etter de oppgaver som foreligger har Oppsal gård (gnr.144, med underbruk) hatt en størrelse ved inngangen til 1900-tallet på mellom 1100 og 1200 mål. Legger vi til skogeiendommen som Thommas Johannes Heftye kjøpte ender vi på noe i overkant av 1400 mål.

Seterdrift

I løpet av senmiddelalderen gikk allmenningsskogen i Østmarka over til å bli gårdsskog ved bruk gjennom hevd til beiteretter. Matrikkelen har sitt opphav i skattemanntall fra 1500- og 1600-tallet og la grunnlag for den første skattemessige skyld som ble lagt på gårdene. Gårdene rundt Østensjøvannet har trolig hatt beiteretter innover i Østmarka lengre enn det som i dag omfattes av matrikkelgrensene.

I boka «Østmarka fra A til Å» av Even Saugstad finner vi stedet Oppsalseter (Oppsalvangen) som var seter for Oppsal gård vest for Mariholtet. Setervangen ble muligens ryddet allerede på 1600-tallet og i drift utover 1700-tallet. Den var tegnet inn på et kart fra 1737, men det er ikke kjent hvor lenge setra var i drift (Kilde: Lise Henriksen). Selv om det er få spor av seterdrift i Østmarka er det ikke usannsynlig at Oppsal gård har hatt beiterettigheter helt inn mot Elvåga.

Opsahl som familienavn

Svend Larsen *Opsahl* overtok Nordre Oppsal gård i 1888 etter sin mor Anne Dorthea Thoresdatter som var enke etter Lars Svendsen, far til Svend. Da Svend overtok hadde gården gått i arv fra far til sønn i fire slektsledd fra slutten av 1700-tallet. Bondeselveiet ser derfor ut til å ha kommet tidlig til Oppsal etter at borgerskapet ikke lenger var dominerende eiere. Brødrene Theodor og Svend tok navnet *Opsahl*, trolig de første som valgte gårdsnavnet som familienavn. Theodor og Svend Larsen *Opsahl* kjøpte Søndre Bogerud gård i 1882 seks år før Svend overtok Oppsal. Gårdsnavnet Oppsal ble lenge skrevet Opsahl før det ble Opsal og Oppsal, men familienavnet ble alltid skrevet *Opsahl*.

Oppsal gård var som andre gårder i Aker preget av at Christiania vokste fra ca. 7 000 innbyggere i 1790-årene til ca. 76 000 i 1875. Det ble et stort behov for landbruksprodukter. Akerbygda var

nærmest til å skaffe disse produktene og solgte sine produkter til byen. Oppsal var intet unntak.

Gårdens bygninger

Det er få opplysninger fra før 1900 om bygningene rundt firkanttunet. Hovedhuset ble satt opp litt etter 1850. Ved ombygningen på slutten av 1940-årene endret huset karakter. Før ombygningen kan vi fra bilder se at huset hadde kjøkkeninngang utenfra på den nordre kortsiden som eget bislag. På den måten unngikk man å gå gjennom hovedinngangen som var på langsiden mot øst. Ikke for at man var fin nok til å gå den veien, men for å forenkle problemet med sølete fottøy og skitne arbeidsklær. Dette var et typisk trekk ved våningshusene. Særlig i onnene var det mye ekstrahjelp utenom familien og det var vanlig at alle måltid ble inntatt i fellesskap på kjøkkenet. I motsatt kortende av huset hadde butikken inngang. Hovedhuset ble mye preget av butikkdriften så lenge det varte.

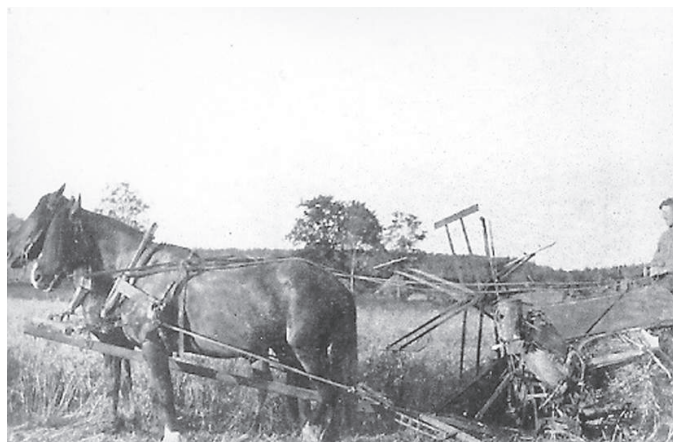
Bygningene langs tunet har nok fått sin plassering etter naturlige årsaker ved at husene er lagt på mest mulig udyrkbare mark på det høyeste område. Vi finner låve, fjøs, vognskjul og stabbur. Det er egentlig to fjøs. Fjøset lengst mot sør er det eldste. For en gård med mange griser var det naturlig nok også en slaktebu og et kokeri for skyller. Under krigen satte tyskerne opp noen uthus eller brakker.

Landhandel

Svend og hans kone Anne Marie åpnet landhandel på gården. Det var Anne som drev butikken. Hun kjørte selv med hest den lange veien til Kristiania og hentet varer. Om kvelden kjørte hun rundt til kunder for å levere varer. Det kunne bli lange veier og lange dager. Det fortelles at Anne og Svend var meget hjelpsomme og sosialt innstilt, ikke minst overfor de som var fattige. Butikkdriften skaffet arbeid til flere og hjelp måtte ansettes. Som en ekte landhandel var det salg av mange varettyper, også ved hugget i egen skog.

Løvset og Bakkehavn

14. juni 1892 ble det holdt en såkalt skylddelingsforretning, dvs. en sammenkomst for å dele opp en eiendom i flere selvstendige enheter. Eiendommen var i 1875 utskilt fra Abildsø, gnr. 160, og

.. Skuronn. Hans Løvseth brukte alltid hester til arbeid på jordene. Etter endt jobb fikk hestene bade i Østensjøvannet. Østensjø lokalhistoriske bilder B20030248.

eid av grosserer H.C.Mathiesen. Denne dagen var det tre nye bruk som så dagens lys. «Parcellen Bakkehagen» ble utskilt med bruksnr. 10 til Theodor *Opsahl* fra Søndre Bogerud, Løvset med bruksnr. 8 til Andreas Hanssøn, husmann med jord fra Dalen, og Multehaug bruksnr. 9 til Ole Bjørnsen. Bakkehavn og Løvset skulle vise seg å få nære bånd til Oppsal.

Løvseth som familienavn

Theodor Larsen *Opsahl* (1856-1931) giftet seg med Marie, f. Jensdatter Stefferud (1851-1924) fra Stefferud i Feiring. Marie og Theodors eneste barn var Dagny. Hun ble gift med Hans Julius Andreassøn i 1911, sønn av Andreas Hanssøn som hadde kjøpt Løvset i 1892. Hans Julius Andreassøn var født på Dalen i 1877 der familien bodde den gang. Dalen lå litt lenger sør langs dagens E6. Hans Julius Andreassøn tok navn etter den nye gården Løvset dit familien flyttet. Senere ble det lagt til en «h» i familienavnet, *Løvseth*. På den tiden Hans giftet seg med Dagny overtok de plassen Granli under Lambertseter, litt vestenfor Løvset. Da Hans og Dagny flyttet til Oppsal overtok Georg, bror til Hans, plassen Granli og drev som slakter og med griseoppdrett til Granli ble ekspropriert av kommunen etter krigen.

Eierskifte

Anne og Svend fikk sønnen Lars i 1888. Han giftet seg med Emma, født Pedersen fra Fjellhøy («*Fjeldhøi*») i Oppsalveien der hun drev landhandel inntil hun flyttet det lille stykket bort til Oppsal gård. Emma og Lars jobbet begge i butikken på Oppsal. I 1915 døde Lars 27 år gammel av lungebetennelse. Dermed var Anne og Svend uten arving til gården. Nærmeste arving var Dagny, datter til Svends bror Theodor på Søndre Bogerud. Hvilke planer som ble lagt er ikke godt å si, men i 1922 dør Svend 68 år gammel. Da har allerede Hans Løvseth fått skjøte på Oppsal gård, noe han fikk i 1919. Svend må ha vært syk i noen år slik at arverekken ble ordnet mens han ennå levde. I 1919 kom derfor Dagny og Hans til Oppsal, men i januar 1922 dør Dagny to måneder før Svend av *Pneumonia hispanica*, altså siste bølge av spanskesyken.

Ny forretning på Oppsal

Hans Løvseth drev landhandelen etter Svend og Anne *Opsahl* ennå noen år inntil Ole Jerpset leide lokalene. Jerpsetfamilien hadde leilighet i 2. etasje på gården. Ole Jerpset drev butikken på Oppsal gård inntil han åpnet sin nye forretning i Østmarkveien 2, på hjørnet av Østmarkveien og Oppsalveien. I Østmarkveien 4 lå Magnor, en stor villa med låvebygning som senere ble kalt «Jerpsetlåven». Hans Løvseth overtok for annen gang landhandelen på gården i 1932 da Ole Jerpset med familie flyttet til en leilighet i det nye forretningsbygget. Hans Løvseth drev butikken frem til 1938.

Hester og griseoppdrett

Dagny og Hans fikk to barn Thorleif og Arne. Etter at Dagny døde i 1922 giftet Hans Løvseth seg med Ingrid Othilie Vilskog fra Østfold i 1927. Hun hadde blant annet vært hushjelp på Østensjø gård. De fikk barna Ingeborg (f.1930) og Oddvar (1927-2007) som vokste opp på Oppsal gård. Hans Løvseth var kjent for sin interesse for hester og griseoppdrett. På det meste hadde de 300 griser, 16 storfe og ikke rent få hester, mange av dem travhester på Bjerke. Jordveiene ble

hovedsakelig drevet i området øst for gården mot det som i dag er Oppsal senter.

Trikken kommer

I 1926 kom trikken som delte jordveien i to. Dette må ha vært en skjellsettende hendelse. A/S Akersbanene ble stiftet i 1917 to år etter at Lars *Opsahl* døde. Det var rundt denne tiden at traseen til Østensjøbanen ble utredet. I Aker historie bind 3 står det at bare et par måneder etter at herredsstyret hadde tatt beslutning om opprettelse av Akersbanene ble det sendt en søknad til Arbeidsdepartementet fra generaldirektør Ragnvald Blakstad og sokneprest dr. Alfred Eriksen om konsesjon på en bane fra Etterstad til sørenden av Østensjøvannet. Før nærmere behandling etterlyste departementet mer underlag for konsesjons-søknaden. Blakstad underrettet i april 1918 departementet at han for sitt vedkommende frafalt søknaden. Fra sokneprest Eriksen forelå ingen meddelelse. I jubileumsboken for Oppsal Vel 50 år (1954) kan vi lese at soknepresten i Vålerengen, dr. Alfred Eriksen hadde «underhandlet om kjøp av Nordre Oppsal til utparsellering i samarbeid med generaldirektør Ragnvald Blakstad». Årsaken til at søknaden ble trukket var «at kjøpet av Oppsal ikke kom i stand. Gården ble tatt på odel av Hans Løvseth».

Trikketraseen som ble valgt fra Bryn går først på Nordre Skøyens grunn som kommunen kjøpte i 1910, deretter på Søndre Skøyen gårds grunn fra omtrent Godliasvingen til litt sør for Skøyenåsen T-banestasjon. Videre på Oppsals eiendom. Når det gjaldt Søndre Skøyen ble det ikke betalt noe vederlag til grunneier for at traseen gikk over eiendommen. Tilsvarende var det trolig for Oppsal der det til og med var den beste jorden. Svend *Opsahl* kan ha sett det som slutten på gårdens drift og ønsket utparsellering slik Anton Tschudi gjorde for Søndre Oppsal i 1901. Men hva om man kunne finne en alternativ trase? Hvem som tok kontakt med hvem er ikke godt å si, men Ragnvald Blakstad var ikke hvem som helst. Han var en innflytelsesrik industrimann og kraftutbygger. Om soknepresten hadde en finger med i spillet skal være usagt, men ikke usannsynlig. Men konsesjonssøknaden ble trukket. Dagny ble løsningen ved at hun benyttet arveretten. Østensjøvannet fikk ligge uten trikkelinje i vannkanten.

Ny vei kommer

Da Svend *Opsahl* overtok Oppsal gård i 1888 fantes det bare to kjøreveier på Oppsal. Begge veiene startet ved Østensjø gård. Oppsalveien førte opp til Oppsal gård. Ulsrudveien førte opp til Ulsrud gård, videre forbi Jørnsløkken/Solbakken og møtte Oppsalveien der Kampheimveien begynner i dag. Andre veier var bare kjerreveier eller gangveier over og gjennom gårdene og husmannsplassene.

Ny oppfartsvei til Oppsal var lenge et krav fra de som bodde på Oppsal. Allerede i 1914 ble saken grundig drøftet i Oppsal Vel og forslag oversendt Akers formannskap. Flere alternativer ble diskutert. Først i 1919 ga Aker herredstyre den første bevilgningen til Haakon Tveters vei, men igjen var det uenighet om linjeretningen. Først i 1927 ble den påbegynt og ført fram

Oppsal gård er stengt inne av hus og blokker på alle kanter. Blokkene mellom Skøyenkroken i nord og Skøyenåsvaien i sør, langs Haakon Tveters vei sørover til Oppsal senter var gårdens beste jord. Oppsalhjemmet med betjeningsboligene legger beslag på resten. I vest Saga-husene og terrassehusene i Oppsal terrasse. I nordvest Skøyenåsen skole. Østensjø lokalhistoriske bilder B20100055. Foto: Knut Sørby 2004.

Det eldste fjøset. Foto: Leif-Dan Birkemoe, 14.05.2013.

til delet mellom Søndre Skøyen og Nordre Oppsal. Da var det bevilgede beløp oppbrukt. I 1930 ble arbeidet tatt opp igjen og veien fullført i 1933. Da var allerede jordveien på gården delt i to av trikkelinjen. Nedbygging av den beste jorda tok enda et skritt.

Okkupasjon

I 1942 ble Oppsal gård okkupert av tyskerne som også overtok dyrene. Tyskerne trengte fleisk, noe den vanlige norske borger måtte unnvære. Derfor passet griseholdet okkupantene svært godt. Hans Løvseth med familie fikk fortsatt bo på gården, men tyskernes rekvirering la klare grenser for hva man kunne foreta seg. Familien fikk beholde noen få dyr til eget bruk.

Gården lå også nær den tyske leiren Rosenbusch langs Haakon Tveters vei som var gjerdet inn med piggråd. Tyskerne oppførte flere mindre uthus. Ett av disse står fortsatt og fikk navnet «Melbua» fordi det etter krigen ble brukt til å lagre mel. Deler av en vaktbu kan man også se restene etter.

Etterkrigstid og boligreisning

I 1947 døde Hans Løvseth og kommunen eksproprieterte eendommen på 600 mål skog og 120 mål innmark i 1948. Slik gikk det med de fleste Aker-gårder i området. Oppsal var intet unntak. Det gikk ofte sterkt inn på gårdbrukerne som måtte se sine jordveier bli forvandlet til boligtomter. Hovedhuset ble på denne tiden

rehabilitert, dvs. at den praktfulle, rundt 100 år gamle bygningen fremsto i ny skikkelse i 1949. Obos startet den store boligreisning i 1953. De første andelseiere flyttet inn i 1954. Gårdsdriften ble avsluttet for godt i 1965. På slutten var det bare høner og kalkuner igjen. Det var ikke storfe på gården lenger enn til ca. 1955.

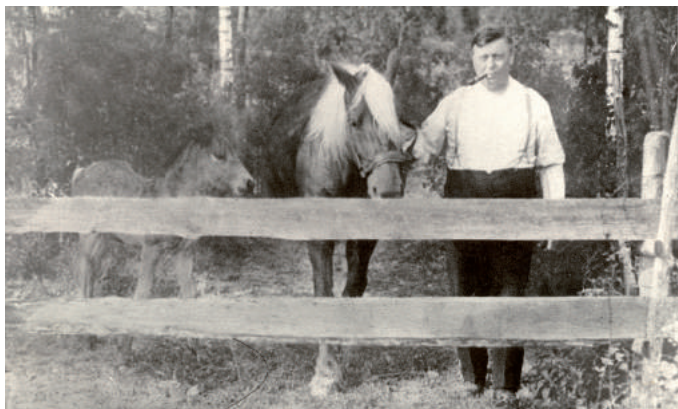
Gårdseiendommens siste fase

Hovedhuset på gården har etter 1980 vært utleid til kommunen, i den første tiden til hjemmetjenesten til Oppsal distrikt. Senere har det vært barnehage her. Det har også vært leiligheter for utleie. Familien bygget i 1982 den nye villaen i forkant av den gamle hovedbygningen. Ingrid Othilie Løvseth (1902-1982) bodde i hovedbygningen helt frem til hun døde. Ingeborg Jesperud flyttet tilbake til Oppsal gård i 1982/83 etter å ha bodd på Jesperud gård på Stovner fra 1959. I november 1987 flyttet hun ut av gården. I mai 2013 bodde det fortsatt medlemmer av Løvseth-familien i hovedbygningen.

Noen av bygningene på gården har blitt benyttet til verksteder, lager og småindustri. Låven på vestsiden av tunet falt ned en vinter av elde og snøtyngde, de andre bygningene ble gradvis fraflyttet og står tomme, men ser godt vedlikeholdt ut. Familien har solgt resteiendommen på 10-12 mål til en eiendomsutvikler med overtakelse 1. juni 2013. Hva som blir funnet verneverdig og bevart som historiefortellende elementer er for tiden uklart.

Hestene fra Oppsal gård gikk gjerne på beitemarkene der Oppsal senter er i dag. Den beste jorda lå øst for gården, avskåret av trikken som kom i 1926 og Haakon Tveters vei fullført i 1933. Både trikk og vei delte østsiden av jordeiendommen i to. Østensjø lokalhistoriske bilder B20030203. Foto: Løvseth-familien.

Hans Løvseth ved grinden nede mot husmannsplassen Skrabben under Søndre Skøyen gård, trolig det som ble kalt Oppsalgrinden, i 1935-1936. Han holder hesten Solvår som han vant på loddsalget til travselskapet på Bjerke. Ved siden, en fole. Østensjø lokalhistoriske bilder B20030060. Foto: Løvseth-familien.

Fjøsveggen. Foto: Leif-Dan Birkemoe, 14.05.2013.

Hovedbygningen på Søndre Oppsal gård slik den så ut før ombyggingen. Østensjø lokalhistoriske bilder B20040011.

SØNDRE OPPSAL

– UTPARSELLERT TIL SMÅHUS

Når Søndre Oppsal (bnr. 2) første gang blir utskilt fra hovedbølet (bnr. 1) varierer noe blant de som har gransket forståelsen av skifter, skjøter og skylddelinger. Det har vært salg og tilbakekjøp flere ganger, ofte med bare ett års mellomrom. I 1823 fikk vi en utskillelse som flere mener er første gang. I 1838 ble bruksnumrene 1 og 2 slått sammen og hadde da samme eier.

Nye skylddelinger ble foretatt i 1845, 1854 og 1863. I forslaget til ny skylddeling som ble utgitt i 1869 står Peter Nicolai Aas oppført som eier eller bruker. Peter Nicolai Aas eide Nordre Skøyen fra 1884 frem til han døde i 1891. Hans far Hans Pedersen Aas (1808 -1891) kjøpte Nordre Skøyen i 1845 og hans mor Maren Aas født Nilsdatter (1793-1871) ble i 1834 eier av Frøengården (Lille Frøn) som enke etter sin første mann Even Hansen. Det var på denne måten hennes mann Hans Pedersen Aas, i yngre år omgangsskolelærer, kom inn i kretsen av Aker-bygdens gårdbrukere. Denne arv ble ført videre til sønnen Peter Nicolai Aas, jurist og utnevnt til fullmektig hos en statssekretær i 1874. I boken om Nordre Skøyen står det at han en tid bodde på Oppsal, men om han personlig drev gården er vel heller tvilsomt. Peter Nicolai

Aas giftet seg i 1864 med Kathinka Huseby. De fikk en datter som ble oppkalt etter moren. Hans kone døde imidlertid alt i 1865 og Peter Nicolai Aas giftet seg en tid senere med Kathinkas søster Elida Huseby (1847-1923). De overtok Nordre Skøyen i 1884. I matrikkelen for 1888 står Peter Nicolai Aas oppført som «Kgl. Fuldmæktig». Peter og Elida fikk to barn Ellen og Sigrid. Peder Aas vei er først og fremst oppkalt etter eieren av Nordre Skøyen, men Søndre Oppsal bør også være en del av minnet.

I 1880 kjøpte Amund Christiansen Søndre Oppsal for kr. 24 000. 12. september 1898 overdrar han gården til sin eldste sønn Christian Amundsen for kr. 27 000 som i 1900 solgte til eiendomsfirmaet Anton Tschudi for kr. 28 000 ved skjøte 18. januar 1901.

Anton Tschudi stykket opp eiendommen og solgte den til nybyggere. Hovedbygningen på Søndre Oppsal, som kan være bygget da Peter Nicolai Aas eide gården, står fortsatt i Motbakkene nr. 3, men i sterkt ombygget stand. Så sent som i mars 2013 ble en rest av uthusbygningene revet. En uthusbygning i Motbakkene nr. 5

står fortsatt. Materialer fra driftsbygningen på Søndre Oppsal ble benyttet til å bygge «Nystuen», villaen i Østmarkveien 3 som ble oppført i 1903.

Søndre Oppsal ble i 1869 oppført med 121 mål jord «leermuld, hvorav noget sandblandet» og 20 mål «meget bakket». Totalt 141 mål innmark og 265 mål «skov med daarlig Grund» som årlig ga 15 favner ved. Gården fikk herredskommisjonens komite karakteren «Godt dyrket». Basert på disse tall var Søndre Oppsal totalt på 406 mål. I 1869-oppgaven står det at årlig utsæd var ½ tønne rug med årlig avling 45 tønner. Av bygg utsæd 2 ½ tønner med årlig avling 24 tønner. Utsæd for havre var 2 tønner og avling 60 tønner. Det ble også dyrket poteter til en årlig verdi av 180 skilling. Gården hadde to hester.

Et år før Christian Amundsen solgte gården til Anton Tschudi var det syv personer som bodde på gården. I tillegg til de fem som tilhørte familien var det to tjenestefolk. Den yngste av disse var en 14 år gammel svensk jente som stelte i huset og hjalp til med dyrene. Typisk for denne tiden var at fire av beboerne var født i Sverige, henholdsvis i Dalsland og Värmland.

Det brune huset bakerst er hovedbygningen på Søndre Oppsal gård, nå Motbakkene 3. Huset står fortsatt, men ombygget til det ugjenkjennelige. Så sent som i mars 2013 ble det hvite huset til høyre revet, trolig en rest av uthusbygningene. Foto: Leif-Dan Birkemoe, 27.05.2004.

BRUKET MED FLERE NAVN: JØRGENSLØKKEN- JØRNSLØKKEN- SOLBAKKEN

I 1823 ble bruk nr. 3, Jørgensløyken, utskilt fra hovedbølet. På 1700-tallet var dette en husmannsplass under Oppsal gård. Ifølge boka "Oppsal vel gjennom 75 år 1904-1979" benyttes navnet Jørgensløyken fra 1824, med henvisning til grunnboken. Jørgensløyken benevnes i folketellingen 1875 som Nordre Jørgensløyken, i folketellingen for 1891 som Oppsal Jørgensløyken, og i 1900 som Jørgensløyken. På kart fra 1915 og senere benyttes navnet Solbakken. Det eldste navnet må derfor ha vært Jørgensløyken, mens det på folkemunne har vært benyttet det kortere navnet Jørnsløyken. Jørnsløykveien er et minne om bruket. Hovedhuset ble revet ca. 1990, uthus og stabbur tidligere.

I 1823 ble bruk nr. 3, Jørgensløyken, utskilt fra hovedbølet. På 1700-tallet var dette en husmannsplass under Oppsal gård. Jørgensløyken benevnes i folketellingen 1875 som Nordre Jørgensløyken, i folketellingen for 1891 som Oppsal Jørgensløyken. På kart fra 1915 og senere benyttes navnet Solbakken. Jørnsløykveien er et minne om bruket. Hovedhuset ble revet ca. 1990, uthus og stabbur tidligere. Østensjø lokalhistoriske bilder B20030128.

I 1869-beskrivelsen oppgis eiendommen til 54 mål. Av dette var 35 mål «Leermuld og litt Sandmuld på Leergrund, god Jord», 19 mål mindre god. Det ble sådd en tønne bygg som gav 10-12 fold, to tønner havre som ga 4 -5 fold og fire-fem tønner poteter som ga 7-8 fold. Gården hadde en hest og tre storfe. «Skov med Fladbjerg» ga årlig syv favner ved. Oppsummert ga dette en skyld på 1 spesiedaler, 1 ort og 7 skilling.

Hovedhuset ble revet ca. 1990, uthus og stabbur tidligere.

Oppsal (gnr.146) er et navn som også finnes flere andre steder i landet, men det er vanskelig å si noe sikkert om hvor gamle disse gårdene kan være. Som de fleste vel ser, består navnene av delene *Opp* og *sal*. *Sal* danner ikke noen egen navnegruppe. Det er i nyere betydning et ord for rom i et hus, men vi har grunn til å tro at det er et gammelt ord for selve huset, stedet der en bodde. Det ser derfor ut til å være nokså parallelt med *stue*, *stove* i mange yngre stedsnavn. Oppsal kan derfor forklares som «den høytliggende gården, gården på høyden». Navnet passer godt, og er antagelig gitt i forhold til de eksisterende gårdene lenger ned, vingårdene og Østensjø.

Kilde: Søndre Aker Historielag, årbok 1985. Stedsnavn - forteller de noe? av Bjørn Eithun, UiO.

TRE HUSMANNSPASSER

Tuftene fra husmannsplassen Bakken, trolig samme plass som Vassenga, er fortsatt synlige på skrenten mot Østensjøvannet. Det er ikke kjent når Bakken ble ryddet, men er nevnt på kart fra midt på 1800-tallet
Foto: Leif-Dan Birkemoe 2002.

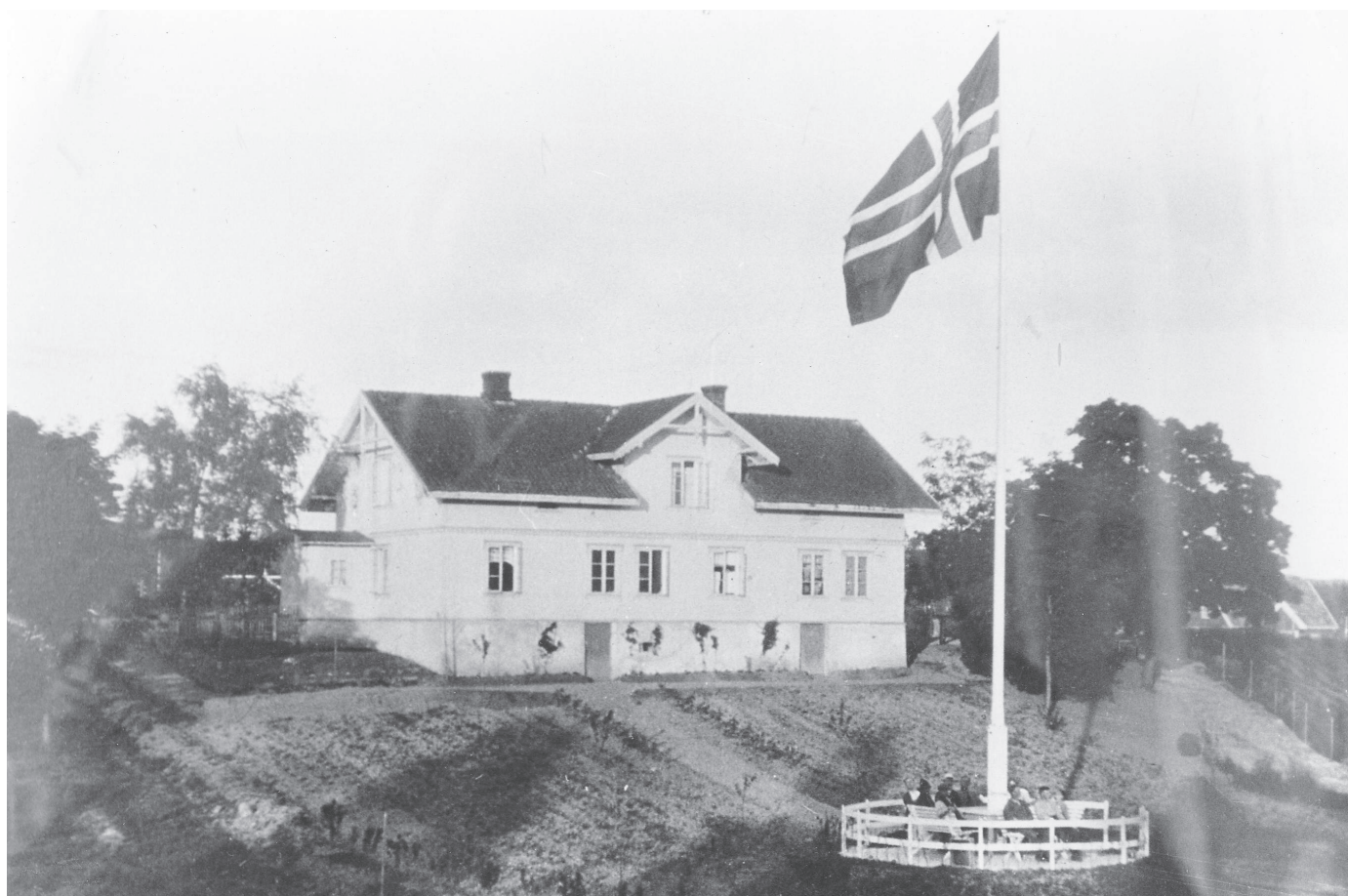
I lensmann Knophs oversikt i 1771 (St. Hallvard) nevnes Vassenga, Jørgensløkka og Dølerud (Dohlerud) som husmannsplasser under Oppsal. Jørgensløkka ble frikjøpt i 1823 og er beskrevet under avsnittet på side 14. Vassenga kan være et annet navn på husmannsplassen Bakken som vi fortsatt kan se tuftene etter. Det er ikke kjent når Bakken ble ryddet, men er nevnt på kart fra midt på 1800-tallet. Området har også noen hagetrær, mest sannsynlig fra den tiden det bodde folk her. Plassen ligger noen meter vestenfor det vi også i dag kaller Vassenga, et stykke av oldtidsveien nord for Oppsal terrasse. Vassenga er et navn vi finner flere steder rundt Østensjøvannet, betegnelsen på vannmettet mark. Der det er vått uavhengig av nedbørforhold.

Hvor Dølerud har ligget er ukjent. Dølerud finnes også under Store Li (gnr. 171), og ellers flere andre steder som gårdsnavn. Dølerud kan her være et navn som er lånt fra et annet sted, eller det kan være laget med utgangspunkt i ordet døl, dvs. person fra omliggende landdistrikt i videre forstand, i følge navnegransker Bjørn Eithun. Men dette hjelper oss ikke med å lokalisere husmannsplassen.

I folketellingen for 1865 er det oppgitt at Hans Eriksen bodde på «Oppsal østre» som husmann uten jord sammen med tre sønner. Stedsangivelsen er løpenummer 250b som i matrikkelen viser til Jørgensløyken. Dølerud kan derfor ha vært en plass i nærheten av Jørgensløyken, kanskje fra tiden begge plasser var bolig for husmenn. Er vi på sporet av Dølerud? Lokaliseringen kan passe med «Oppsal østre».

Kilder/litteratur:

- Henning Sollied. Akersgårder. Hovedbølenes eierrekker Utgitt av Akers Sogneselskap, Oslo 1947.
- Ole Bjune. Fra lokalhistorien. Oppsal gård. Naboposten nr.1 januar 1989 og nr.3 mars 1989.
- Ole Bjune: Fra lokalhistorien. Fremkommeligheten på gamle Oppsal. Naboposten nr. 7 oktober/november 1990.
- Digitalarkivet. 1865-telling for Østre Aker, folketelling 1900 og 1910.
- Digitalarkivet. Ministerialbok for Østre Aker, døde og begravede 1915 og 1922.
- Videofilm fra 1997. Gårdshistorie. Samarbeidsprosjekt mellom Deichmanske bibliotek på Oppsal og Østensjø bydel.
- Knut Sprauten. Nordre Skøyen Hovedgård gjennom 600 år. Historieutvalget for Nordre Skøyen Hovedgård, 1985.
- Norsk Biografisk Leksikon, bind XIX, Aschehoug & Co, Oslo MCMLXXXIII. Om offiseren Per Jacob Wilster.
- Oppsal Vel gjennom 50 år 1904 - 1954. Spesielt avsnittet om Søndre Oppsal, side 59.
- Oppsal Vel gjennom 75 år 1904 - 1979.
- Aker 1837 - 1937. Akers historie (bind I-V) utgitt i perioden 1940-1947. Bind III om kommunikasjoner (trikkelinjer) og bind IV om veivesen.
- Andreas Holmsen: Ødegårder i Osloherad. St. Hallvard nr. 19. Særtrykk.
- Edv. Bull. Akers Historie. Olaf Norlis Forlag, Kristiania 1918.
- Norsk Historisk leksikon. Steinar Imsen og Harald Winge. Cappelen Akademisk Forlag, Oslo 1999.
- Beskrivelse over de matrikulerte Eiendomme i Akers Herred med forslag til ny Skylddeling, utarbeidet i Henhold til Lov af 6te Juni 1863 af Akers Herredskommissions forberende Komite, Christiania 1869.
- Bøler er stedet, Bøler 2000. Amund Kveim: Våre gamle gårder og plasser. Om plassen Dalen på side 57.
- Sør i Aker. Søndre Aker Historielag. Årbok 1985. Bjørn Eithun: Stedsnavn - forteller de noe?
- Sothøna nr. 44, desember 2012, side 11. Leif-Dan Birkemoe: Bogerud gård gjennom tidene. Side 13, Per-Johan Bogerud: En allsidig sokneprest med oppvekstår på Bogerud gård.
- Sothøna nr. 34, november 2007, side 6. Leif-Dan Birkemoe: Bakkehavn - en sjokoladehistorie.
- Sothøna nr. 36, november 2008, side 40. Leif-Dan Birkemoe: Isskjæring før kjølemaskinenes tid.
- Sothøna nr. 21, vår/sommer 2001, side 20. Erik Henning Edvardsen: Karnappmannen - del 2.
- Bryn Vel hundre år 1911-2011. Leif-Dan Birkemoe. Søndre Skøyen gård - tidsdybden i distriktet.
- Akergårder i Oslo, en landsens byhistorie. Finn Holden, Andersen & Butenschøn AS, 2003.
- Det begynte med Frognerseterskogen. Andreas Vevstad: Oslo kommunes skoger 1889 - 1989. H.Aschehoug & co, 1989.
- Sigurd Senje: Vi i Østensjøbyen. Tiden Norsk Forlag, Oslo 1985.
- Wikipedia og Store norske leksikon, om Bernt Anker.
- Samtaler med Ingeborg Jesperud og Anne Kittelsen februar-mai 2013.

Hovedhuset på Oppsal gård på 1920-tallet. Den fine uteplassen i hagen var på toppen av gravhaugen. Hans Løvseth ryddet jordet som lå inntil hagen. Stein herfra ble lagt på toppen som underlag for et støpt dekke. Østensjø lokalhistoriske bilder B20040232.

MINNER FRA GÅRDSDRIFTEN

RUSSISKE KRIGSFANGER, LANDHANDEL OG ONNETID

I 1997 ble det produsert syv videofilmer om det som den gang var Bydel Østensjø. I filmen om gårdshistorier er det et intervju med Ingeborg Jesperud, født Løvseth, som forteller om minner fra gårdsdriften like før og etter krigen. Det er Helge Solli som er intervjuer. Sothøna har i forbindelse med gårdshistorien spurt litt mer om hva hun husker fra tidlige år.

AV LEIF-DAN BIRKEMOE

Ingeborg ble født i 1930, og vokste opp som yngst av i alt fire barn. Hun ble godt passet på og kanskje litt bortskjemt av de tre storebrødrene.

Krigstid – russiske fanger som griserøktere

Krigstiden er det som står mest i fokus. Ingeborg var 12 år da tyskerne okkuperte gården i 1942 og mye ble endret. Tyskerne rett og slett tok grisene, hestene og de 3-4 kuene på gården og drev videre med hjelp fra russiske krigsfanger. Først kom de med lastebil fra fangeleiren på Etterstad. Senere med egen blåtrikk, plassert i den ene delen av vognen. De omkring ti fangene som for noen timer skulle være griserøktere var godt vaktet.

Det var skummelt å ha tyske vakter med våpen og kappe i nattemørket, forteller Ingeborg. Spesielt skummelt var det om kvelden og natten når vi skulle på toalettet, det var utedo bak fjøset, og tyske vakter med store hunder gikk rundt i nattemørket.

Nord for tunet mot Oppsalhjemmet holdt den tyske vaktens Adolf til i sitt lille mursteinshus med bord og seng. Hans oppgave var å passe på grisene. En rest av huset står fortsatt. Huset over potetkjelleren, som nå er revet, var også et tilholdssted for tyskerne. Det eneste huset som fortsatt står slik det ble bygget av tyskerne er det vi etter krigen kalte for «Melbua» fordi vi lagret mel der. Det hendte at de tyske vaktene sparket i hjel smågris og

grillet kjøttet. Slik behandling av gris synes jeg var forferdelig. Fangene så sitt snitt til å smugspise litt de også. Fangene fikk melk i spann av oss på gården. Merkelig nok ville de helst ha brennevin.

Tyskerne okkuperte ikke den såkalte Svatomta, en teig på rundt 9 mål i Oppsalveien. Far greide å holde tomte hemmelig for tyskernes, forteller Ingeborg.

Butikken – en av tre på Oppsal

Fra 1932 til 1938 drev far og mor butikk, et godt minne, forteller Ingeborg. Det var veldig moro å være i butikken. Dit kom det mange mennesker. Egentlig var det litt underlig at det var mulig å drive butikk på gården når Ole Jerpset startet opp i Østmarkveien 2. Han kjøpte muligens eiendommen fra Magnor, som ligger rett ved siden av butikken. I tillegg var det butikk på Rustad, rett på den andre siden av Oppsalveien. Tre butikker for en liten befolkning var vel i overkant.

På gården var det mye folk. Tjenestefolket spiste og levde sammen med oss som eide gården. Først var det et eget gutterom i hovedbygningen, senere lagde vi rom til dem i en av uthusbygningene. Det ble da en slags «drengestue».

Skole og klassebesøk

En gang var klassen min med hjem for å se på grisene. Da hadde far gjort det så fint med strø i bingene. Mor hadde bakt og vi fikk boller og saft ved flaggstanga, den fine uteplassen vår i hagen. Det er et koselig minne. Det var alltid stas for mine klassevenner å være med meg hjem på gården. Det var noe ekstra også for meg.

Ingeborg begynte på Østensjø skole i 1937. Skolen ble okkupert av tyskerne under krigen og elevene måtte ha skole på omgang i hjemmene. Hun husker godt at klassen var hjemme på Oppsal og hadde undervisning, ellers kunne de være hos læreren eller hos andre elever. Etter det første året ble det etablert skole på Nordre Skøyen Hovedgård.

Hans Løvset på stabburstrappa med sønnen Oddvar, datteren Ingeborg og hunden Flink i 1935. Flinks hovedoppgave var å passe på grisene. Østensjø lokalhistoriske bilder B20030082.

Ingeborg står på samme plassen i 2013 som i 1935. Foto: Leif-Dan Birkemoe, 16. mai 2013.

Travhester og arbeidshester

Vi drev med travhester, kjøpte og solgte. En av travhestene het Arngrim. En annen hest vi hadde het Solvår, denne vant vi på travskapskapets loddsalg på Bjerke. Hestene gikk i havna nede ved Skøyenåsen skole eller oppe der samfunnshuset nå er. Far brukte bare hest til alt arbeidet på jordene. Vi hadde ikke traktor, men det hendte at Haakon Smith på Østensjø kom og hjalp oss med sin traktor.

Drikkevann og gårdsdammer

Vann fikk vi innlagt i 1943. Før det var vannpostene stedet vi hentet og kjørte vann fra. Den første vannposten sto nederst i «Kneika» som det het, dvs. ved veikrysset Oppsalveien og Østensjøveien. Mor (Othilie) sto da gjerne nede ved veikrysset og skylte tøyvasken som hun hadde kokt hjemme. Det hendte det var litt kaldt noen ganger og det var tung vei opp til gården, minnes Ingeborg. Da kom en av gutta på gården ned med hest og kjerre og hentet mor og alt det våte tøyet. Ingeborg kan huske at det var mye tøy fordi moren også vasket for tjenesteguttene. Etterpå var det også reparasjon av tøyet. Senere fikk vi vannpost ved Østmarkveien. Kroppsvasken fant sted i vaskedunken på kjøkkenet, eller vi gikk på badet på velhuset. Fredag for damer, og lørdag for menn.

Gårdsdammen lå sentralt på tunet, beretter Ingeborg, og peker på den ovale gressplenen. Der hadde vi karuss. En gang lenge før krigen innbilte vi en turgåer som kom gangveien over gården fra Bryn og skulle til Østmarkseteren at det var makrell i dammen. Men er ikke det en saltvannsfisk? Jo det er det, men vi har tømt en sekk salt opp i, fikk vedkommende som svar. Vi måtte snu oss for ikke å le, for han trodde visst det vi sa!

Gårdsdammene i området var først og fremst for dyrene og som branddammer om ulykken inntraff. Den store dammen ble fylt igjen da vi bygget om huset i 1948/49. Vi hadde også en annen mindre dam nede ved grisehusene, rett under de to nederste garasjene. Den ble også fylt igjen.

Onnetida – hestene fikk avkjøle seg i Østensjøvannet

Ingeborg forteller at onnetida var spesiell. Vi hadde noen pensjonister som kom for å hjelpe oss i slåttonna. Vi ungene synes det var veldig moro når de gamle kom. Jeg var med å reve høyet, fortsetter Ingeborg. Når vi kjørte inn høyet var det noen som ville gjøre det på sin spesielle måte. Det måtte også jeg gjøre. Når vi var ferdige med slåttonna hadde vi slåtTEGRØT. Og hestene fikk avkjøle seg i Østensjøvannet. Det var guttene som tok hestene med ned til vannet.

I skuronna hadde vi treskefolkene og da var det 8-10 mann med i arbeidet. Da var det fullt på kjøkkenet! Mor lagde maten og ordnet med alt sammen. Det var veldig gøy å være med, unntatt på selve treskingen. Treskingen likte jeg ikke. Jeg måtte stå ved treskeverket å kutte opp båndene på kornnekene. Da ble jeg gjerne ertet og fikk kastet noen mus bort til meg. Det likte jeg ikke!

Ingeborg Jesperud er tilbake i hagens flotteste sted, toppen av haugen som i tidligere tider var familiens samlingspunkt i godt sommervær. Foto: Leif-Dan Birkemoe, 16. mai 2013.

ELVERUSKEN

Elverusken er vårens opprydningsaksjon rundt vassdrag i Oslo. Ruskensekretariatet i Oslo kommune i samarbeid med Oslo Elveforum la denne gang åpningen til Bakkehavn gård sør i Østensjø miljøpark.

AV LEIF-DAN BIRKEMOE

Ruskengeneral Jan Hauger oppfordret de fremmøtte elevene i 5a fra Rustad skole og barna i Havnehagan friluftsbarnehage på Bakkehavn til å rydde ved Østensjøvannet. "Gled dere til å ruske", var Jan Haugers motto. Hvert år deltar elever fra skolene rundt Østensjøvannet i Rusken-aksjonen. Skolene langs nabovassdraget Ljanselva gjør det samme med sin elv. Slik engasjeres elever og andre frivillige også langs de andre vassdragene i Oslo.

Hold elvene rene

Tor Holtan Hartwig fra Miljøprosjekt Ljanselva kom med en appell om å holde elvene rene og Arne Lunde fra samme elvegruppe fortalte om en fatal ulykke i Ljanselva der en hund hadde hektet Halsbåndet bort i en sykkel som var kastet ut i elva.

Østensjøvannet Våtmarkssenteret på Bakkehavn fikk også besøk denne dagen. Audun Brekke Skrindo hadde mange lydhøre femteklassinger da han fortalte om våtmarkssenteret. Finn Arnt Gubrandsen fra Østensjøvannets Venner ledet arrangementet. Lise Johansen sørget for at elevene fikk boller og brus. Ruskensekretariatet delte ut diverse småting til barna.

Wiktorija, Najma, Peder og Saud fra 5 a på Rustad skole sammen med ruskengeneral Jan Hauger i Oslo kommune.

Kommunalt ansvar

En av elevene ved Rustad skole spurte ruskengeneral Jan Hauger om hvorfor det ikke var flere søppelkasser rundt Østensjøvannet. Til det fikk hun som svar at det er Oslo kommunes ansvar å sørge for at det er tilstrekkelig med kapasitet til henleggelse av avfall i det offentlige rom. Allerede dagen etter var det kommunal befaring rundt Østensjøvannet for å vurdere behovet for søppelkasser og om de som var utplassert sto på fornuftig sted.

Det aktuelle feltet på Bogerudmyra ble merket sist sommer slik at dugnadsgjengen visste hvor de skulle fjerne kratt. Her tar gjengen en pause.

SKJØTSEL TIL NYTTE OG GLEDE

Dugnadsgjengen til ØVV, foreningen ØX, adopsjonsskolene ved Østensjøvannet og elever ved Skolegård på Abildsø gård har i sesongen 2012/2013 gjort en imponerende innsats i miljøparken. Rydding av kratt for større beiteområder, felling av trær for å hindre erosjon og åpne for mer lys, legge ut klopper, fjerne rotskudd og gi bedre vekstvilkår for planter og trær har vært sentrale oppdrag fra Fylkesmannen og Bymiljøetaten.

AV FINN ARNT GULBRANDSEN
FOTO LEIF-DAN BIRKEMOE

Oppdragene bestemmes ut i fra årlige befaringer og drøftinger. Befaringene tar alltid utgangspunkt i Forvaltningsplanen for Østensjøområdet miljøpark.

Fristille gamle eiker

Vintersesongen ble åpnet med et samarbeidsprosjekt mellom Skolegård på Abildsø gård og ØVVs dugnadsgjeng. Oppdraget fra Bymiljøetaten var å fristille gamle eikekjemper i Eikelunden for å gi dem best mulig vekstvilkår. Eikelunden er et meget flott, men et lite område som også har gamle hasselkjerr, viktige for biologisk mangfold. Disse skulle stå, og unge eiker som vokste inn i kronene på de gamle trærne, skulle fjernes. Vi brukte fire torsdager på prosjektet. Abildsø gård skaffet kvistkutter, og effektivt arbeid gjorde at vi ble ferdige såpass raskt. Det ble en spennende spleis mellom godt voksne i dugnadsgjengen og unge elever fra Skolegård. Et vellykket prosjekt som antakelig gjentas til høsten.

Første oppdrag 2013 - Bogerudmyra

Kjempestarrforekomsten på Bogerudmyra er i tilbakegang. Den er sterkt presset pga. utskygging grunnet gjengroing. Arten er sterkt truet i Norge, og forekomsten på Bogerudmyra er en svært få eksisterende bestander i Norge. Det aktuelle feltet ble merket sist sommer slik at dugnadsgjengen visste hvor de skulle fjerne kratt. Forarbeidet var helt avgjørende da planten er umulig å se vinterstid.

Etter råd fra botaniker lot vi et tre fra større rotsystemer stå igjen. Dette treet vil trekke til seg næringen fra andre rotsystemer slik at større mengder rotskudd trolig unngås.

Andre oppdrag – innertier på Bekkasinmyra

Krattryddingen på Bekkasinmyra er foreningens største skjøtelsoppdrag noensinne. Dugnadsgjengen og Foreningen ØX har gjort en praktfull jobb for å legge til rette for gode beiteforhold for storfe.

Hver vinter kommer elever fra skolene og bidrar med rydding av fjorårets skudd. Østensjø skoles elever har gjort en kjempejobb på Bekkasinmyra og fjernet skuddene her. Takket være denne innsatsen har vadefugl igjen benyttet Bekkasinmyra som rasteplass, beitefeltet utvidet, og publikum får glimt av vannet fra gangveien. Foto: Lise M. Johansen.

Store trær står ytterst på en del øyer. Dersom de store trærne velter, vil de bryte opp øyene og ta med seg store mengder jord. Erosjonsproblemene vil øke. Derfor har Fylkesmannen gitt ØVV i oppdrag å felle en del større trær på en av øyene på vestsiden i søndre del av vannet.

Henrik bærer takrør sammen med bestemor. Arbeidsgruppen til Østensjøvannets Venner har skåret ned en del takrør ved Vadedammen i nordenden av Østensjøvannet. Takrør er Norges høyeste grasplante som vokser på våt og næringsrik jord. Den er flerårig og nye skudd kommer fra jordstengler til våren.

Samarbeidet mellom Østensjøvannets Venner og foreningen ØX ga også i år solid resultat. En gjeng fra foreningen ØX gjorde i løpet av januar/februar en stor jobb med krattrydding på Bekkasinmyra. Beiteområdet ble enda større. Ryddingen gir i tillegg området et mer åpent preg med sikt fra turveien til Østensjøvannet. Kvisten ble kvernet som sammen med vedstokkene ble kjørt ut når forholdene for transport lå til rette.

Vi har nå nedlagt over 1100 dugnadstimer fordelt over tre år på prosjektet. Beitearealene har blitt større. Området ser ryddig ut, det er åpnet for sol til plantearter som stod i fare for å bli skygget ut. Bieffekter har vært siktlinjer ut over vannet for publikum. Flere vadere er observert på trekk. Søndag 5. mai ble hele 8 enkeltbekkasin observert samtidig på Bekkasinmyra. Grønnstilker er også observert.

Tredje oppdrag – felling av trær på øyer

På 1960 -og 70-tallet ble det gravd kanaler i myrområdene rundt Østensjøvannet. Langtidsvirkningene har vist at øyene har blitt tørrere. Dette har ført til at kratt og større trær har fått fotfeste på øyene som før var sammenhengende myrområder. Gjengroingen har deretter gått fort. Dersom de store trærne velter, vil de bryte opp øyene og ta med seg store mengder jord. Erosjonsproblemene vil øke. Derfor har Fylkesmannen gitt ØVV i oppdrag å felle en del større trær på en av øyene på vestsiden av vannet. Dugnadsgjengen gjennomførte oppdraget på to økter. Vårt tips er at liknende oppdrag prolongeres.

Fjerde oppdrag - ny innertier - adopsjonsskolenes rydding av rotskudd

All krattrydding medfører en ny utfordring. Nye skudd kommer opp, og arbeidet ville vært bortkastet hvis vi ikke hadde funnet en god løsning. Her kommer adopsjonsskolene med en hjelpende hånd. Hver vinter kommer elever fra skolene og bidrar med rydding av fjorårets skudd. Østensjø skoles elever har gjort en kjempejobb på Bekkasinmyra og fjernet skuddene her. Takket være denne innsatsen har vadefugl igjen benyttet Bekkasinmyra som rasteplass, beitefeltet forblir utvidet, og publikum får glimt av vannet fra gangveien.

På «hettemåkeøya» litt lengre sør, har elever fra Nøkle vann skole ryddet skudd på tilsvarende måte. Her ser vi resultater i form av at hele 70 par hettemåker hekket der i fjor. I år ligger det an til å bli flere. At nedgangen i hekkende hettemåker stanses, er avgjørende for vannfuglene ved Østensjøvannet. Hettemåker beskytter de andre artene under hekkingen med sin aggressive atferd. De jager rovfugl og andre inntrengere på flukt.

På stien nedenfor slåtteeenga Sjøli er det lagt ut klopper. Stien er svært våt samtidig som det blir stor slitasje på vegetasjonen. Per Arne Holt foran med et bord og Kjell Maalo bak. Inger Johansen bak med en bunt stokker som underlag til kloppene.

Denne øya på østsiden av vannet ble for noen år siden ryddet for kratt. Rotskuddene som har kommet opp blir kuttet. Øya er blitt et fint hekkested for hettemåker. Foto: Tove Helene Andersen.

Elever fra Rustad skole har bidratt med å fjerne skudd på Bogerudmyra rundt stautstarrforekomsten her. Innsatsen hindrer utskygging av den truede arten. Super innsats og god oppførsel fra samtlige skoleelever.

Femte oppdrag – felling av osp – åpne for mer lys

Dugnadsgjengen har gjennomført felling av osp nord for slåtteeenga på Sjøli. Arbeidet er gjennomført etter oppdrag fra Bymiljøetaten.

Arbeidet er utført på to dugnader som beskrevet i skjøtelsesplanen. Hensikten er å hindre en gjengroing på fremmarsj av hensyn til svært sjeldne insekter som finnes her. I tillegg vil man skape en lysere overgang til skogen i nord. Samtidig vil plantene på skogbunnen i overgangen få bedre lysforhold.

Der trær har blitt felt og kvist kvernet, har Statens naturoppsyn, Abildsø gård og ØVV sørget for bortkjøring av flis. ØVV har også kjørt bort en del kvist.

Slått av takrør

Dugnadsgjengen har skåret ned en del takrør ved Vadedammen i nordenden av Østensjøvannet. Takrør er Norges høyeste grasplante som vokser på våt og næringsrik jord. Den er flerårig og nye skudd kommer fra jordstengler til våren. Takrørene ble buntet og fraktet ut som toppdekke på noen av de reetablerte øyene. Forhåpentligvis vil det være et godt underlag for hekkende fugl.

Klopper lagt ut

Til glede for publikum har dugnadsgjengen også lagt ut klopper i fuktige områder ved Sjøli, i Tallbergåsen og ved Barnas bro.

Meld deg til dugnad!

Dugnadsgjengen trenger fortsatt flere frivillige. Har du lyst til å bidra til at vi får en bedre miljøpark, kan du ringe 481 58 776 og melde deg på. Dugnadene foregår hver mandag fra 1030 - ca. 1330. Det er god trim. Velkommen!

Oppdraget fra Bymiljøetaten var å fristille gamle eikekjemper i Eikelunden for å gi de gamle kjempene best mulig vekstvilkår. En mindre eik måtte vike fordi den vokste opp i kronen på en gammel kjempe.

Dugnadsgjengen har gjennomført felling av osp nord for slåtteeenga på Sjøli. Andreas Jensen med to ospekubber. Med ryggen i mot Nils Henrik Smith-Øvland. Med kubber Lise Johansen og Thorolf Handeland.

ELDRE ENN DINOSAURENE

Av alle de forunderlige insektene som svirrer rundt Østensjøvannet, har ingen et frykteligere navn enn øyestikkerne. Og det er helt og fullstendig uberettiget - for de stikker ikke noen i øynene. Øyestikkerne har ikke engang noe å stikke med!

AV MORTEN FALCK

Men navnet skjemmer ingen, heter det jo. Og på andre språk har disse vakre dyrene fått navn som er mindre skremmende: på dansk heter de «guldsmede», på svensk «trollsländor». En trollslända - det vil si en trolltein, kan de sikkert sammenlignes med, der de farer fram og tilbake over vannflaten og glitrer i solskinnet. Selv om det ikke lenger står en rokk i hver stue og en tein ikke lenger er et daglig redskap vi alle kjenner. Og danskene, de er nå så kunstferdige med sine designsmykker!

Men øyestikkerne svirrer på sine fire klare vinger - fram og tilbake i solskinnet, fra høysommervarmen kommer tidlig på sommeren og til langt ut på høsten. Og ser du nøye etter, og har litt flaks, kan du også oppdage hvorfor de flyr så mye fram og tilbake. De er nemlig på jakt. Møter de et passende bytte, så vips! blir det fanget og fortært.

Seks bein

Når de flyr, holder øyestikkerne beina som en «kurv» hvor byttet blir fanget, og da kan det være godt å ha seks bein. Beina har rekker med strie hår, så «kurven» fungerer. Og mens øyestikkeren svirrer videre på sin jakt, fører den byttedyret fram til munnen og gnager det i seg med kjevene. For oss mennesker kan det virke underlig at kjevene sitter «på tvers» - det vil si at munnen er på langs og de ikke har over- og underkjeve, men høyre- og venstre-kjeve. Men tenk på at det er det vanlige hos insektene, og av dem er det så mange som havets sand! Så hvem som egentlig ser underlig ut, kan man jo lure på.

Men øyestikkerne kan mer enn å spise i luften. De parer seg også gjerne mens de er på vingene. Da griper hannen tak i hunnens nakke med et par kloformede vedheng på bakkroppsspissen, og så fører hun bakkroppen sin inn under hans, slik at de danner et «hjul». Slik kan de fly omkring i hjulformasjon en god stund før de setter seg til ro. Etterpå, når parringen er avsluttet, legger hunnen sine egg.

Øyestikker *Sympetrum* sp. Flere arter av de "små" høstlibellene lever i og ved Østensjøvannet. Foto: Audun Brekke Skrindo, Østensjøvannet 2012.

De er glupske rovdyr

Eggene klekkes, og blir til larver. De er glupske rovdyr, som eter alt i sin vei. Rumpetroll? Jafs! En liten fisk: Smatt! Alle slags insektlarver? Slafs! De brune øyestikkerlarvene er ikke bare glupske, de ser også ganske skumle ut. De ligner på de voksne dyrene, men skiller seg fra dem ved at munnen sitter ytterst på en leddet «arm» som de kan skyte fram omtrent som du kan strekke fram armen din. Vanligvis er de skumle, sylspisse kjevene holdt tilbake, som en slags maske foran ansiktet. Men når larven går på jakt der nede i vannet, og den langsomt sniker seg innpå et lite og troskyldig rumpetroll, så stopper den når den er kommet nær nok, og vips! skyter den «armen» fram, kjører de to spisse kjevene inn i bytter, og suger det ut.

I tillegg skiller de seg selvsagt fra de voksne øyestikkerne ved at de mangler vingene, og ved at de puster med gjeller. Men de er såpass like at det går an å kjenne igjen den voksne øyestikkeren når man ser en larve.

Rovdyret har også fiender

Men dette fryktelige rovdyret har også fiender - noen fisker er for store, og fugler kan også ta dem. Det selvforsvaret øyestikkerlarvene har å ty til, er å stikke av. De presser sammen endetarmen, som alltid er full av vann, og skyter som en torpedo fram gjennom vannet. Forhåpentlig fort og langt nok til å slippe unna. Det at tarmen er full av vann, er ingen tilfeldighet - for det er med den dyret tar opp oksygen, det vil si den puster med tarmen!

De som slipper unna, kan leve nedi vannet i flere år, mens de langsomt vokser seg store. Så, en solrik sommermorgen, kommer den store stunden i deres forslukne liv: De kryper opp på en plantestengel til de henger trygt over vannflaten. Så sprekker huden opp fra pannen og nedover ryggen, og ut kryper et merkelig vesen. Men den presser seg helt ut, trekker bakkroppspissen etter,

og blåser opp de sammenkrøllede sekkene den har på ryggen. Det er vingene! De blir spent ut og tørker, og så slår insektet vingene ut til siden. Der låser de seg, så dyret aldri mer kan slå vingene sammen over ryggen, Men hvem kan beklage det? Den er jo blitt en fantastisk skapning, en gullsmed, en trollslända, en libelle!

Fram og tilbake over vannet

Blant insektene regnes øyestikkerne blant de primitive gruppene, som ikke er så utviklet som for eksempel maur, biller, mygg eller sommerfugler. Men allting er relativt. Se en øyestikker fare i uforståelige mønstre fram og tilbake over vannet, og det er som å se gjennom et kikkhull tilbake til karbontida, for 300 millioner år siden. Ennå er det lenge til noen dinosaur skal se dagens lys. Blant konglepalmer, kråkefotplanter og moser kryper noen kakerlakker oppover en solfylt stein for å slippe unna en dvask panserpadde. Og se der, glitrende i solskinet, kommer en øyestikker med helt utrolige dimensjoner, den måler minst 75 centimeter fra vingspiss til vingspiss!

Vakre er de, ja! Men vi skal kanskje være glade for at de ikke er fullt så store i våre dager. Men hvis øyestikkerne allerede for 300 millioner år siden utviklet en kroppsform og et levevis som er blitt bevart helt til våre dager, må vi regne med at det var effektivt. Og dessuten. At øyestikkerne har utviklet talløse former innafor dette mønsteret i årmillionenes løp. Så øyestikkerne er både primitive - og svært utviklet.

Over 40 arter i Norge – 10 arter ved Østensjøvannet

I hele verden finnes det omkring 5000 forskjellige arter - og i Norge er det over 40. De deles gjerne inn i tre grupper: Vannymfene er forholdsvis små og slanke, og holder vingene over ryggen når de hviler. De ekte øyestikkerne er enten store og slanke, eller litt mindre og ofte med noe bredere bakkropp. Ofte er de farget i metallskinnende farger, I blått, rødt, gult eller grønt. I den store insektundersøkelsen fra år 2000 er det registrert ti arter ved Østensjøvannet. Kanskje kan det dukke opp flere? Hold øynene åpne! Du blir ikke stukket!

BLÅGRØNN KORRIDOR: BYSTYREVEDTAK ALNA - ØSTENSJØVANNET

Det er en kjent sak at Østensjøvannets Venner i lengre tid har fremmet synspunkter i mange sammenhenger overfor statlige og kommunale politikere i tillegg til flere etater, at det må kunne tilrettelegges for en turveiforbindelse langs Østensjøbekken mellom Alna miljøpark og Østensjøområdet miljøpark. Østensjøbekken er en av sidebekkene som omfattes av kommunedelplanen. I bystyremøte 6. mars 2013 ble det under sak nr. 62 «Utvikling av grøntområder langs Alna Miljøpark» gjort følgende tilleggsvedtak:

«.....det skal legges til rette for sammenkobling med andre nærliggende turdrag og stier utenfor kommunedelplanen der det regnes som hensiktsmessig . Denne intensjonen må gjelde for hele elvedraget. Det er viktig at koblingen mellom byggeområde, friområde, park og naturområde i Alna Miljøpark sees i forhold til byens øvrige turveisystem og marka. *Det skal tilrettelegges for en blågrønn korridor fra Østensjøvannet».*

Hvordan dette skal følges opp er en stor utfordring. Men prinsippet om blågrønn korridor er politisk forankret.

Det kan være flere alternativer for traseen til en blågrønn korridor. Den største utfordringen er kryssing av E6. En mulighet fra Bryn Senter er den Gamle Østensjø vei, i dag Harry Fetts vei, opp til Rognerudveien som bildet viser. Foto: Leif-Dan Birkemoe.

Det er ikke til å unngå at «Din fart» gjør bilførere oppmerksom på hastigheten. De fleste ser ut til å respektere skiltet, men vi ser også stygge tilfeller av grove overtredelser uten at farten reduseres. Den røde bilen på bildet er ikke skyldig i farten som vises, men bilen som ventes å passere og fortsatt utenfor bildet.

«DIN FART» I ØSTENSJØVEIEN

I vinter ble det installert en fartsmåler som forteller «Din fart» i Østensjøveien. Tiltaket har både et sikkerhets- og støyforebyggende siktemål for å bevisstgjøre bilførere om å utvise større aktsomhet. Fra 50 km/t og oppover viser tavlen røde tall.

AV LEIF-DAN BIRKEMOE

Sikkerhet og støy

At fart er knyttet til sikkerhet er vi alle kjent med. Nettopp på denne strekningen har det skjedd fatale ulykker selv om veien er god og oversiktlig. Men veien er også nær nabo til Østensjøområdet miljøpark, et område Oslo kommune har utpekt som et stille område i byen.

Lyd er variasjoner i lufttrykk. Lyden beveger seg gjennom luften som bølger, svingninger og vibrasjoner. Er lyden plagsom kalles den for støy. Støy kan gå ut over din helse og trivsel. Trafikk er den største kilden til støy. Slik omtaler Bymiljøetaten støy i brosjyren «Stille områder i Oslo».

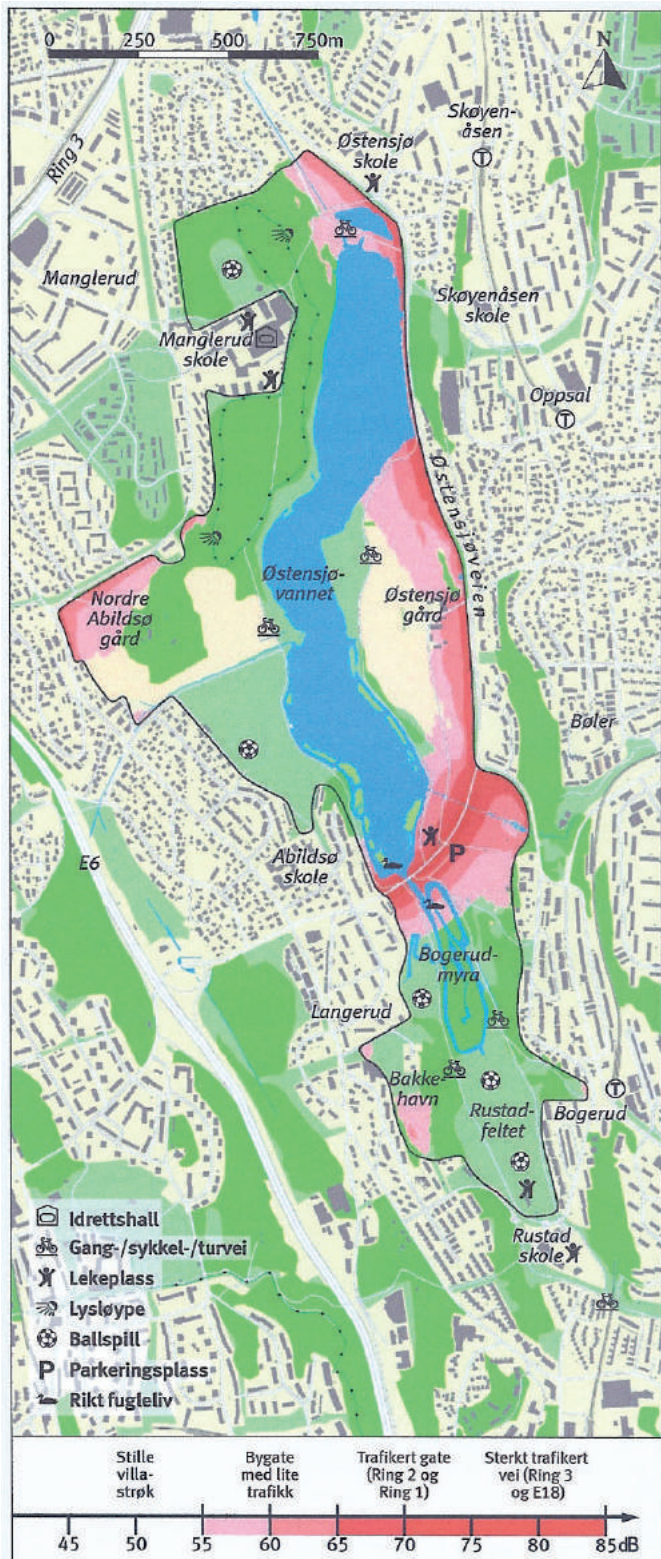
Østensjøveien går parallelt med turveien bare adskilt av et smalt felt med gress. Langs turveien går grensen til naturreservatet. De som ferdes på turveien befinner seg i miljøparken med utsyn til reservatet og bør skånes for alt for mye støy fra trafikken. På samme måte som hastighet har med sikkerhet å gjøre fører større hastighet også med seg mer støy. For noen år siden ble fartsgrensen redusert fra 60 til 50 km i timen i Østensjøveien. Et tiltak i riktig retning med virkning for støy og sikkerhet.

Stille områder

Oslo kommune er meget bevisst på at innbyggerne skal tilbys stille steder og har valgt ut 14 områder som skal beskyttes og forbedres. Ett av disse er Østensjøområdet miljøpark. *I et stille område kan du gå tur, leke, trene, hvile og være skjermet fra støy*, heter det videre i kommunens omtale av stille områder. Oslo er en av de første byene i Europa som har pekt ut slike stille områder. Lydlandskapet i de 14 områdene skal beskyttes og forbedres. Tiltak for å bevisstgjøre hastighet som støykilde er en forbedring som vi håper skal kunne gi ønsket effekt, ikke bare for veistykket med fartsmåler, men for hele strekket langs Østensjøområdet miljøpark. Bymiljøetaten har også valgt et dikt for å beskrive stillheten.

*«Stillheten som legger seg
som en fugleunge mellom dine hender,
din eneste venn»
Fra «Stillheten etterpå» av Rolf Jacobsen*

HOVEDSTØYKILDEN

Dette kartet er hentet fra Bymiljøetaten og viser at trafikken i Østensjøveien er hovedstøykilden i Østensjøområdet miljøpark.

Skann for mer info om støy og stille områder fra Oslo kommune.

VEDHOGST

Av Torbjørn Vatnaland

Samle sammen nedfallstrær
rydde en flekk av skogens bunn
En liten bit blir lys og nær
og til hvile for sinnet en stund

Kløyve kubbens kraftige kropp
to deler som faller til siden
legges på stabelen med barken opp
og blir til vinterved med tiden

Mangt er forandret og snudd opp ned
også med hensyn til hogsten av ved

Men noe er fortsatt bevart hos mange:
Trangen til å lage stablene høye og lange,
og med mønster så fint og forseggjort flott
at vedhaugen nå er et eventyrslott.

Hvem ordner veden i de flotteste rader?
Og hvem samler mest i vedskjul og lader?

FUGLENE VED ØSTENSJØVANNET - PLAKAT PÅ

FUGLENE VED ØS

Østensjøvannet er det viktigste våtmarksområdet i C fuglearter her. Hvert år hekker 40-50 arter i området. fuglene som setter sitt preg på området.

Gulspurv
Yellowhammer
Emberiza citrinella

Sivspurv
Reed Bunting
Emberiza schoeniclus

Stillits
Goldfinch
Carduelis carduelis

Gråspurv
House Sparrow
Passer domesticus

Pilfink
Tree Sparrow
Passer montanus

Grønnfink
Greenfinch
Carduelis chloris

Bokfink
Chaffinch
Fringilla coelebs

Svarttrost
Blackbird
Turdus merula

Spurvehawk
Sparrowhawk
Accipiter nisus

Ringdue
Wood Pigeon
Columba palumbus

Bydue
Domestic Pigeon
Columba livia domestica

Skjære
Magpie
Pica pica

Storskarv
Great Cormorant
Phalacrocorax carbo

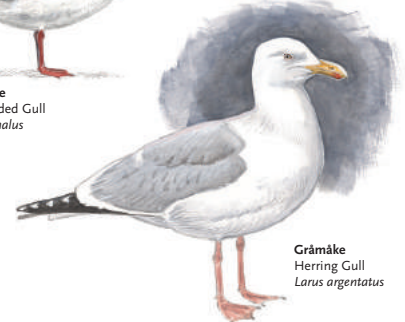
Gråhegre
Grey Heron
Ardea cinerea

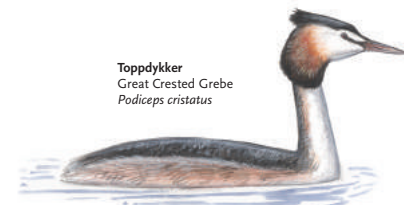
Stær
Common Starling
Sturnus vulgaris

Hettemåke
Black-headed Gull
Croicocephalus ridibundus

Gråmåke
Herring Gull
Larus argentatus

Toppdykker
Great Crested Grebe
Podiceps cristatus

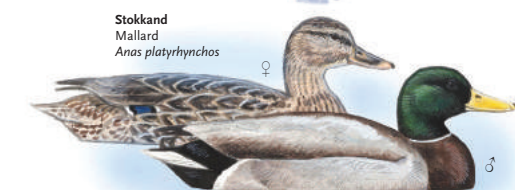
Sothone
Eurasian Coot
Fulica atra

Sivhøne
Common Moorhen
Gallinula chloropus

Strandsnipe
Common Sandpiper
Actitis hypoleucos

Stokkand
Mallard
Anas platyrhynchos

Brunnake
Eurasian Wigeon
Anas penelope

Krikkand
Eurasian Teal
Anas crecca

Fylkesmannen i Oslo og Akershus, postboks 8111 Dep., 0032 Oslo
Tlf: 22 00 35 00
www.fylkesmannen.no

Statens naturoppsyn Oslo
Tlf: 67 12 13 10
www.naturoppsyn.no

PÅ VEGG I FUGLESKJULET FRA SOMMER 2013.

ØSTENSJØVANNET

det i Oslo. Gjennom tidene er det observert over 223
 irådet. På denne plakaten ser du noen av de mange

Fylkesmannen i Oslo og Akershus 2012. Akvareller: Trond Haugskott

Oslo kommune - Bymiljøetaten, postboks 9336 Grønland, 0135 Oslo
 Tlf: 23 48 20 30
www.bymiljoetaten.oslo.kommune.no

Østensjøvannets venner, postboks 77 Oppsal, 0619 Oslo
www.ostensjovannet.no

Overføring av friskt oksygenrikt vann fra Nøkle vann til Østensjøvannet har periodisk pågått i mange år. Østensjøvannets Venner mener at overføringen må fortsette inntil tilførselsbekkene til Østensjøvannet har oppnådd et kvalitetsmessig akseptabelt nivå.

FRA TILTAKSANALYSE TIL RENERE ØSTENSJØVANN

Vannkvaliteten i Østensjøvannet holdes jevnlig under oppsikt. Omfattende undersøkelser for å få bedre grunnlag for tiltak til forbedring av vannkvaliteten er gjennomført i flere sammenhenger. I 2001 forelå det en rapport fra Vann- og avløpsetaten med forslag til aktuelle tiltak. En del er gjort, men langt fra alt som ble foreslått. Noe av forklaringen er at man faglig er uenig om tiltak, men det viktigste er manglende bevilgninger fra stat og kommune. Nå er det aktuelt med en ny runde.

AV LEIF-DAN BIRKEMOE

Vannforskriften

Denne gang er kravet formulert i den såkalte Vannforskriften, Norges variant av et EU-direktiv for å føre vannforekomstene tilbake til opprinnelig naturtilstand. Om dette er mulig for Østensjøvannet er heller tvilsomt, i alle fall på overskuelig tid. Men bare det at målsettingen om bedre kvalitet enn i dag nok en gang settes på dagsorden, er et skritt i riktig retning.

På vannets premisser

Norge er inndelt i vannregioner, dvs. at vassdragene er bestemmende for den administrative inndeling. Vannregionene

er inndelt i vannområder også det på vannets premisser. Innen vannområdene har vi vannforekomster. Østensjøvannet er en slik vannforekomst som hører hjemme i Bekkelagsbassenget vannområde som igjen inngår i Vannregion Glomma. Denne gang skal utredningene ende opp i en forvaltningsplan og vedtas i en kongelig resolusjon i 2015.

Tiltak

Alle med interesse for sin lokale vannforekomst er invitert til å komme med innspill. Østensjøvannets Venner sendte i januar 2013 et brev til Bymiljøetaten som er ansvarlig etat for innsamling

av foreslåtte tiltak. Her presenter vi tiltak vi mener har relevans for vannkvaliteten. De fleste tiltak har vært nevnt før, men har ikke mistet sin aktualitet av den grunn.

Oppsummert ønsker vi følgende tiltak:

- Etablering av et sikkert og styrbart vannreguleringsystem. For å redusere erosjon som følge av rask og unaturlig vannstandsvariasjon må det etableres en ny reguleringsmekanisme. Dagens innretning fungerer ikke tilfredsstillende.
- Videreføre vannoverføring fra Ljanselvassdraget. Konsepsjonen utløper i august 2013.
- Omlegging av turveier der de går for nær våtmark og bredde. Det gjelder særlig ved Bølerbekkens utløp, ved Abildsøfeltet og øst for Bogerudmyra.
- Prioritere rehabilitering av avløpsnett i nedbørsfeltet for å bedre bekkevannets kvalitet.
- Åpning av Rustad-, Bøler- og Østensjøbekken. Herunder anlegg av renseparker. Overvåking av dreneringsrør og annen avrenning fra jordbruksdriften.
- Etablere en beredskap for å kunne håndtere store mengder vasspest.
- Rehabilitering av terskelen mellom Bogerudmyra og Østensjøvannet.
- En satsning på frivillige krefter i arbeidet med å formidle verdier og utføre arbeid det offentlige ikke vil ha kapasitet til å utføre.
- Rehabilitering av Vadedammen, dammen i nordenden av Østensjøvannet.
- Veisalting, erstattes med et mer miljøvennlig alternativ.
- Mer kunnskap om fiskebestanden.

Det er flere årsaker til dårlig vannkvalitet. Bunnsedimentene avgir store mengder fosforforbindelser, en kilde til overgjødning det rent teknisk og kostnadmessige er vanskelig å få under kontroll. I perioder er også fuglenes tilførsel av fosfor en betydelig kilde til forurensning. Mye er gjort ved å redusere bestanden av kanadagås ved punktering av egg.

Et av kriteriene for tiltaksanalysen er at tiltakene må være kostnadseffektive. Store investeringen med liten effekt vil neppe være aktuelt.

Først til høsten får vi endelig vite hvilke tiltak som foreslås iverksatt. Da skal forslagene rapporteres til Vannregion Glomma.

BEITEDYRENE I FULL JOBB

AV LEIF-DAN BIRKEMOE

Søndag 2. juni ble fire kalver fra Persbråten gård i Bærum sluppet på Bekkasinmyra. Til venstre bonden Johan Persbråten som lokker kalvene ut av tilhengeren med brød. Foto: Leif-Dan Birkemo

Søndag 2. juni ble fire kalver fra Persbråten gård i Bærum sluppet på Bekkasinmyra. Østensjøvannets Venner med god hjelp av foreningen ØX har de siste tre vintre krattryddet Bekkasinmyra og elever fra Østensjø skole har klippet rotskudd. Bekkasinmyra fremstår derfor som et fint beiteområde, noe bonden Johan Persbråten ga uttrykk for. Dette er tredje året med kalver fra Persbråten gård på Bekkasinmyra. Johan Ellingsen er koordinator mellom Norges Vel, Beitepatruljen og gården som leverer dyrene. En av kalvene er av rasen skotsk høylandsfe, mens de tre andre er en blanding av rasen hereford og skotsk høylandsfe. Alle kalvene er født sommeren 2012 og er meget godmodige.

Lørdag 25. mai ble 4 søyer og 7 lam sluppet på Bakkehavn. De "klipper" gresset på feltet mellom Bakkehavn gård og Abildsø- bo og rehabiliteringssenter (ABR). Dette er sjette året Lise Nicoline Hartviksen fra Søndre Nesgutu Gård på Slattum leverer sau til Bakkehavn. Hjelp til oppsyn med dyrene har Østensjøvannets Venner fra ABR og Havnehagan Friluftsbarnhage.

Beiteområdene har elektrisk gjerde mens dyrene er på sommerbeite.

Lørdag 25. mai ble 4 søyer og 7 lam sluppet på Bakkehavn. Her har dyrene nok av saftig grønt gress. Foto: Tove Helene Andersen

OPPSAL

– ET GODT OG HYGGELIG STED Å BO

TEKST CATHRINE SENJE

Bjartveien 10, opprinnelig adresse til hytta var Oppsalveien 58, i en mellomperiode Kampheimveien 26. Hytta ble kjøpt av Gustav og Kathrine Hermansen i 1910. Hytta ble revet ca. 1990, men da sto det en moderne villa på tomten. Kilde: Østensjø lokalhistoriske bilder B200120041.

I begynnelsen av 1950-årene, etter at Oslo og Aker ble en stor kommune i 1948 tok utbyggingen i Østre Aker fatt. "Østensjøbyen" ble planlagt av en gruppe arkitekter, og byggevirksomheten kom i gang. Oslo kommune hadde kjøpt en rekke gårder rundt Østensjøvannet. Og en av dem var Oppsal.

Aktiv velforening

Mange år etter kom arkitekt Frode Rinnan til det nystiftede "Østensjø Eldreuniversitet" for å fortelle om utbyggingen. Jeg hadde snakket med ham på forhånd og bedt ham om å legge vekt på Oppsal. Jeg husker at han sa: «Ja, Oppsal var spesiell. Der hadde det jo bodd folk i femti år! Og der har de en aktiv Vel-forening!» Da må jeg tenke på Helge Sollie, som de fleste på Oppsal husker: en engasjert og dyktig leder i Oppsal Vel i 10 år, med i styringsgruppa for bygging av Samfunnshuset, formann i Oppsal Menighetsråd, aktiv og ivrig lokalhistoriker, og meget kunnskapsrik. Mange savner ham.

Utparsellering

Oppsal stilte i egen klasse da den nye drabantbyen ble bygget ut. For utparselleringen fra Søndre Oppsal gård begynte sommeren 1902, i følge Oppsal Vels 75 års beretning.

I Norges Matrikkel, Aker Herred, finner jeg Østre Aker Sogn, Opsal, og en rekke navn.

Først Anton Tschudi og så mange flere, noen også med navn på «bruket» og yrke. De aller fleste er håndverkere: snekkere, bakere, malere, elektrikere og murere. Et par er konstabler og to er xylografer. En av disse er han som er kjent som «Snipp-Møller». Noen av navnene går igjen i Oppsal Vels 75-års

beretning: maler Ole Jacobsen på Magnor, maler Steiro på Kampheim og O. Martinsen.

Lang arbeidsdag

Allerede i oktober 1904 prøvde de å stifte en vel-forening – men akkurat den dagen ble de forhindret av et jordskjelv! Så møtet ble utsatt til 20. november. 21 personer meldte seg og startet «Opsalkredsens Vel». Første medlemmøte ble holdt 4.12.1904. Det var en rekke saker som ble tatt opp, og kanskje aller viktigst var veisaken. Oppsal lå jo den gang langt utenfor Kristiania. Mange av de nye innflytterne var daglig avhengige av å dra til byen for å komme til arbeidsplassen. De måtte gå til Bryn for å ta jernbanen. «Det ble en lang arbeidsdag fra kl.6 morgentil kl.18 ettermiddag», skriver Helge Sollie i 75 årsberetningen. Og når de endelig kom hjem, var det mange ting å ta fatt på.

Klesvask i Skøyenputten

Det var heller ikke så lett for husmødrene. De bar vann og de bar ved. Den gang var det verken vei, vann eller elektrisk lys på Oppsal. Hvis vannet i brønnen frøs om vinteren, måtte de hente vann fra en vannpost ved Østensjø gård, og hvis sommeren var tørr, tok de med klesvasken til Skøyenputten. Først i 1933 fikk Oppsal Vel lagt en sommerledning i skogen som hjalp litt. Men i jubileumsskriftet står det at innlagt vann fikk de fleste først etter krigen. Jeg husker at det var en vannpost med pumpe øverst i Bjartveien.

Kampheimveien bygget på dugnad

Så var det å få elektrisk kraft som var en viktig oppgave. Dette fikk de i 1916. Da forsvant parafinlampene for godt, takket være Opsal Vel.

Vannpost med pumpe øverst i Bjartveien. Laila Hermansen tapper vann ca. 1950. Innlagt vann fikk de fleste først etter krigen. Foto: Cato Hermansen.

Det neste var veier og skole. Kampheimveien ble bygget på dugnad. Alle var med – «og de arbeidet hele lørdagsnatten og påfølgende søndag», står det i 75-årsberetningen.

Skolesaken tok også tid. I 1914 ble det holdt et masse-møte om skolesaken. De ønsket seg skole på en tomt nord for Østensjøvannet, og skolens første hus ble bygget i 1917. Det ble fort for lite, og det ble bygget et skolehus til i 1924. Begge skolebygningene er i bruk fremdeles.

For oss er det ikke lett å forestille seg hvordan folk klarte seg i området som ble kalt «Opsalkredsen». Dette navnet står på flere eldre kart.

Og mange satte navn på eiendommene sine: Kvilheim, Løvås, Bjørkly, Heimly, Fjeldhøy. De fleste var enkle og beskjedne små hus med egen tomt.

En av de første som kom til Oppsal var xylograf, musiker og kunstmaler Albert Møller (1864-1922). Etter et tapt veddemål gikk han over til å bruke høy snipp og fikk kallenavnet «Snipp-Møller». Det ble hans varemerke som byoriginal. «Snipp-Møllers vei» er oppkalt etter den fargerike personen. Foto etter selvportrett i privat eie: Even Saugstad.

Velhus og folkebad

Etterhvert ble det stiftet flere foreninger. Den første idrettsforeningen er fra 1912.

Sangkoret Freidig ble stiftet i 1918 og lever fremdeles. I 1928 begynte de å planlegge å bygge eget velhus. Huset ble ferdig i 1931, og mye av arbeidet var utført med dugnad. I 1935 ble et folkebad innviet i Velhuset, og det fikk mye ros. Den gang var det slett ikke alle som hadde bad hjemme.

Bryn postkontor

Nå var det viktig å få i gang en skikkelig transportordning. Problemene med bane til Østensjø måtte løses. Distriktets beboere gikk til trafikkstreik for å få banen i gang. Og i 1926 åpnet «Østensjøbanen» og fikk sporsløyfe på Oppsal. Den gang var det ca. 600 personer som bodde i området. De første landhandlene var på plass. Men postombæring var det ikke. Og pakker måtte hentes på Bryn postkontor. Men man blir imponert over innsatsen fra Oppsal Vel!

Forbindelse til sentrum

Under krigen måtte Velhuset fungere som skolelokale fordi tyskerne hadde beslaglagt Østensjø skole. I 1948 var det sammenslutningen Oslo og Aker som opptok folk. Oslo kommune hadde kjøpt Oppsal, Ulsrud og Bøler gård. Planene om utbygging var klare. Det betydde store forandringer for de som bodde på Oppsal. En gigantisk byggevirkosomhet begynte. Det var stor boligmangel i Oslo kommune, og det ble raskt tilflytting til Oppsal

Der hadde man jo forbindelse til sentrum. Det hadde de ikke på Bøler, og heller ikke på Lambertseter.

Kvilheim, gnr. 146, bnr. 79, i Vilbergveien 12 er et hus fra den første tiden i «Opsalkredsen». Eiendommen ble i 2012/2013 bebygget med to tomannsboliger og en enebolig, i alt fem boenheter. Foto: Leif-Dan Birkemoe, 13.02.2003.

Kom til Eftasåsen i 1957

OBOS var utbygger i nesten alle de nye drabantbyene, og ventelistingene var lange.

Min mann og jeg meldte oss inn i OBOS i 1950, og vi måtte vente i 7 år før vi kunne «trekke» en fireroms leilighet på Oppsal. Sommeren 1957 kunne vi flytte inn i rekkehus på Eftasåsen med to småjenter. Det var en lykkelig dag, og vi fant oss fort til rette.

Riktignok var det ikke mange butikker, ikke postkontor og slett ikke barnehager. Å være hjemmearbeidende ble de fleste kvinnene nødt til. Men barna kunne leke nokså trygt ute, fordi det nesten ikke var trafikk – biler fantes det nesten ikke i de første årene. I Løypeveien lå et samvirkelag, og nede ved trikkesløyfa lå Jerpsets kolonial. Ulsrud Landhandleri lå i Ulsrudveien. Og busser med fersk fisk og grønnsaker hadde sine faste ruter, som fort ble populære.

I 1950-årene «fikk Oppsal Vel merke at det ikke lenger var knyttet til Aker, men til storbyen Oslo», står det i jubileumsboken. Sakene sto i kø: brannmeldere, bedre politioppsyn, ordnet renovasjon og nye elektriske kabler. Barn og ungdom trengte idrettsplasser og foreninger, veier skulle opparbeides og navnesettes. Etter hvert ble det mange reguleringsaker. Idrettslagenes medlemstall vokste. I Oppsal Vels jubileumsskrift oppgis 1750 medlemmer – men i dag er det nok mange flere, og idrettsgrenene er tallrike. Men det fantes flere foreninger. Siden omtrent alle mødre var hjemmearbeidende, strømmet de til

Kjøpesenteret på Oppsal sto ferdig i 1964. Etter at Oppsal Velhus brant i 1972 stod Oppsal samfunnshus ferdig i 1978/79 med tilbygg høsten 1996. Foto: Leif-Dan Birkemoe 2004.

Haakon Tveters vei 1954. Østensjø skoles musikkorps går foran toget i forbindelse med at elevene som sognet til Oppsal skole nå kunne ta sin egen skole i bruk. Toget gikk fra Østensjø til Oppsal skole. Østensjø lokalhistoriske bilder B20030042.

da Oppsal Husmorlag ble stiftet i 1950-årene. Det var ett møte hver måned, og møtene ble holdt på Nordre Skøyen med foredrag og diskusjon. Foredragsholderne var både Francis Bull og Per Aabel. Da kvinnene gikk ut i arbeidslivet i løpet av 1960-70-årene forsvant husmorlaget nokså fort. Men det er mange som husker det.

Oppsal skole åpnet i 1954

Oppsal Skole åpnet i 1954 og ble hilst velkommen. Alle de nye innflytterne hadde barn og var meget fornøyde. Skolen var tegnet av arkitektene B. Heiberg og O. M. Sandvik som paviljongskole, og bestod av flere enetasjes hus, bygget rundt et åpent område. Det lignet et gårdstun og ble godt likt. Skoleveien var grei og kort for de fleste. Og de som var fra samme borettslag kjente hverandre. I en periode var skolen byens største med ca. 1200 elever.

Oppsal Kirke ble innviet 1961. Menigheten utgir bladet Naboposten, som leveres til alle husstandene på Oppsal.

Forretningssenter

Omtrent samtidig ble Oppsal forretningssenter åpnet. Det førte til at flere butikker forsvant. Mange savnet Harry Schiernings store butikk på Fuglemyra, som hadde stort vareutvalg og tilbud om hjemsending. Men snart overtok de mektige matkjedene. Det første forretningssentret hadde flere butikker som nå er

Utstørsforretning H.P.Kjærvi ble nedlagt i 2009. Østensjø lokalhistoriske bilder B20110165. Foto: Per Ove Dahl.

Nilsberg i Oppsalskogen ca. 1910. Familien Evensen og Hermansen. Østensjø lokalhistoriske bilder B20120076.

forsvunnet. I dag er det enkelte tomme lokaler, og mange savner sportsbutikken, reisebyrået. Kjærviks store konfeksjon og sysakerbutikk, og kafeteriaen i gågaten.

Etter noen år ble sentret bygget inn til en lukket handlegate. I dag ser det ut til at OBOS vil bygge det ut på nytt. Det synes flere er et risikabelt foretagende. Ofte blir lokaler stående tomme i lang tid. Og siste utspill fra Posten om å flytte postkontoret til Skøyenåsen er ingen begeistret for. Kanskje det også er for mange kjøpesentre i nabobydelene?

Oppsal samfunnshus

I påsken 1972 ble Velhuset ødelagt av brann. Oppsal Vel hadde møte for å drøfte spørsmålet om å oppløse Vellet eller samarbeide med andre om å reise et nytt hus.

Det ble vedtatt å ta kontakt med kommunen og andre interesserte for å få i gang arbeidet med reising av nytt samfunnshus. På årsmøtet 9.april 1973 ble det valgt en komite som satte seg følgende mål: Å reise et samfunnshus på Velhus-tomten, og å arbeide med oppgaver som trafikksanering, veibrøyting og tunnelbane.

Saken om samfunnshus ble den viktigste oppgaven. I styret var Oppsal Vel representert ved Oddvar Knutsen og Helge Sollie. Andelslaget ble en sammenslutning av flere politiske-, kulturelle-, idrettslige- og andre foreninger. Formålet var å drive et samfunnshus for å dekke behovet for møtelokaler og kulturelle formål. Det ble en lang prosess, som endte med at arkitektene

Gynt og Preben Krag tegnet et funksjonelt og praktisk bygg i teglstein med hovedinngang fra kjøpesentret. I første etasje har Deichmanske Bibliotek sin filial i sidefløyen, og i hovedfløyen er det barnehager. I 2.etasje er det nå legekontorer, møte- og selskapslokaler, eget kjøkken, eldresenter med flere tilbud og mindre møterom. Huset var ferdig i 1978/79. Det ble påbygget noen år etter og er nå nesten dobbelt så stort. Og det er mange som bruker det.

Oppsal skole er bygget ut og er «tvillingskole» til Vetland skole for hørselshemmede. Skøyenåsen ungdomsskole var stengt i noen år etter at den ble nedlagt i 1991, men er nå gjenåpnet og populær.

Det er bra å bo på Oppsal. Jeg har bodd her i over 50 år og har bare gode erfaringer. Oppsalfolk er blide og hjelpsomme, og det er hyggelig å treffe kjente i sentret og på veiene.

Jeg synes vi skal sende vennlige tanker til pionerene i Oppsal Vel. Vi har mye å takke disse energiske menneskene for! De grunnla en bydel, og arbeidet utrettelig for å skape velferd og trivsel.

Kilder:

Oppsal Vel gjennom 75 år - 1904 - 1979, folketelling 1900, Matrikkel Aker Herred 1903, kart 1912 og 1926, Oslo Byleksikon.

SNITTBLOMSTER PÅ ABILDSØ GÅRD

Du lurer kanskje på hva som skjuler seg bak den lange plasthallen mellom alleen opp til Abildsø gård og Plogveien.

AV LEIF-DAN BIRKEMOE

Gartnerivirksomheten på Abildsø gård er fra våren 2013 utvidet til også å omfatte litt av jordet mot Plogveien. Det er ½ da. som har fått plastdekke og 1 ½ da. på friland. Her skal det dyrkes blomster i sommer. Gartnerier i distriktet var det flere av for noen tiår siden. Nå er det et mer sjeldent syn. Hobbygartnerier er i stedet mer vanlig, men virkelig produksjon for salg innen Oslos byggesone må kunne karakteriseres som spesielt. Bak prosjektet står blomsterelskeren Anja Bruland som driver *Blomsterhagen på Abildsø* med økologiske, kortreiste snittblomster. Anja er utdannet økologisk agronom og produksjongartner.

På nettstedet til Blomsterhagen leser vi:

Har du noen gang lurt på hvorfor blomstene du finner i blomsterbutikkene om sommeren er dyrket i drivhus en flyreise eller to unna? Det har vi, og derfor startet vi Blomsterhagen på Abildsø. Blomstene dyrkes på friland, dvs. utendørs, uten kjemisk gjødsel og sprøytemidler. Gjennom sesongen dyrkes løkplanter, stauder, busker, ettårige og toårige planter. Hos Blomsterhagen kan du bestille all slags blomsterbinderi, både til begravelse, bryllup eller bare til å pynte opp hjemme.

Blomster fra produksjonen i 2012.

Les mer om Blomsterhagen på <http://blomsterhagen.no/>

Vårpløying

Vårpløying på Abildsø gård startet 2. mai, men fortsatte ikke før senere i måneden. I år skal det gro gress eller timotei som det heter på fagspråket, det mest brukte forhøy i Norge. Kornproduksjonen har de senere år blitt angrepet av det skadelige ugress floghavre. Dermed unngår man å bekjempe floghavren med sprøytemidler.

Plastdekke til blomstene ble satt opp i slutten av april og er et blikkfang på jordet. På feltet til høyre skal det dyrkes blomster på friland.

ÅRSRAPPORT FOR FUGLER 2012

EN SAMLET OVERSIKT OVER ARTENE INNENFOR ØSTENSJØ-OMRÅDET MILJØPARK GJENNOM 2012 VISER EN TOTAL LISTE PÅ 130 ARTER. DET ET ER OBSERVERT. 45 RASER OG TO HYBRIDER I TILLEGG.

Artsobservasjoner av fugler i 2012 omfatter over 5000 enkeltobservasjoner. Innrapportering av fugler er under stadig forbedring og utvikling. De to hovedkildene for rapportering er nofoa.no og artsobservasjoner.no. I tillegg kommer noen ytterst få muntlige innspill fra ti feldige turgåere, venner osv. Alle disse blir lagt inn i databasene, slik at de inngår i det totale materialet.

KNOPPSVANE: Andefugler knoppsvane, sangsvane, sædgås, kortnebbgås, grågås, kanadagås, hvitkinngås, gravand, brunnakke, krikand, stokkand, skjeand, taffeland, toppand, bergand, svartand, kvinand, siland og laksand.

Østensjøvannet befester i 2012 sin posisjon som viktig hvile- og spiseplass for andefuglene. Begge svaneartene, 5 gåsearter og 12 andearter viser hvor mye spennende man kan oppleve gjennom et år. Knoppsvanene

hekket i år igjen. Hele tre par fikk fram unger. Kullene var på henholdsvis 6,5 og 1 unge. Det var mye trafikk fram og tilbake, og til tider uklart hvilke unger som tilhørte hvilke par. Det er antagelig bare to av parene som fikk ungene helt frem til flyvedyktige unger. Det var betydelig kamp om plassene under etablering av revir, og tapet av øyer med fast grunn ser ut til å begrense potensielle reirlokalteter. Både toppand og kvinand fikk fram unger, og dette ser ut til å ha etablert seg som fast i de seinere år. Siland er en sjelden gjest som er verdt å nevne.

HØNSEFUGLER: Vaktel er en spennende og sjelden opplevelse. Ikke siden 2001 er denne arten observert.

LOMMER: Storlom hører også til sjeldenhetene. Ett enkelt individ var til stede den 16. juli. Det var på dette tidspunktet over 4 år siden denne arten sist ble sett.

DYKKERE: Dvergdykker og toppdykker. Toppdykkeren var på plass 26. mars og den siste forlot vannet den 4. november. Populasjonen av hekkende par var tilnærmet normalen, på over 15 par. Selv om det ikke ble

Kråke (*Corvus corone*) er en stor og flott fugl som du gjerne må feste kikkerten på. Det er lett å overse de vanlige artene.

Knoppsvane. Foto: Audun Brekke Skrindo 2013.

gjennomført egne tellinger på hekkesuksess, peker de innkomne rapportene i retning av at det er noe nedgang i hvor mange par som får unger helt fram til flyvedyktig alder.

SKARVER: Storskarv, forekom færre ganger og i mindre grupper enn de foregående år. Størstedelen av observasjonene ble gjort i oktober, med en toppnotering den 6. oktober på 17 individer.

STORKEFUGLER: Gråhegre ble sett bare 9 av årets dager, og april og august var de viktigste månedene, der både 2 og 3 individer er sett.

ROVFUGLER: Etter å ha hatt rykte som et område uten nevneverdig med rovfugler fremstår Østensjøvannet i 2012 som et svært så godt rovfuglsted. 8 arter; havørn, hønsehauk, spurvehauk, musvåk, fiskeørn, tårnfalk, lerkfalk, vandrefalk er en spennende liste for enhver ornitolog. Rovfuglene passerer som regel raskt gjennom området. Spurvehauk og hønsehauk er mulig å observere gjennom store deler av året.

RIKSEFUGLER: Etter et fantastisk år i 2011 var det kun myrrikse, i tillegg til de faste sivhøne og sothøne, som dukket opp i 2012. Myrriksa sang bare 29. april, og gjorde neppe noen hekkeforsøk.

VADEFUGLER: Listen med besøkende vadefugler inneholder 8 arter. Strandsnipe er den eneste vadefuglen som antagelig hekker ved

vannet. Etter at bekkasinmyrene ble ryddet ser det ut til at enkeltbekkasinene har et nytt tilfluktsareal. Små grupper på opptil 6 individer blir observert om våren og noen par på høsten. Listen med vadefugler: vipe, enkeltbekkasin, rugde, storspove, gluttsnipe, skogsnipe, grønnsilk, strandsnipe.

MÅKEFUGLER: Hettmåke, fiskemåke, silde- måke, gråmåke, svartbak, makrellterne.

ALKEFUGLER: Månedene september og oktober i 2012 hadde noen klassiske høststormer. Under og i etterkant at disse opplever Oslo by at alkefugler kommer inn over byen, ofte uten krefter til å komme seg tilbake til fjordbassenget. Den første lomvien kom 13. september og den siste som ble rapportert forsvant 28. oktober.

DUER: Alle de tre vanlige dueartene bydue, skogdue og ringdue ble rapportert. Største ringdueflokken var på 65 individer seint i mai. Enkeltindivider av passerende skogduer ble bare sett 2 ganger.

UGLER: Kattugle ble hørt syngende 6. desember.

SEILERE OG SVALER: De langttrekkende insektpiserne som svaler og seilere opplever synkende populasjoner over hele Nord-Europa. Tårnseilerne ankom 11. mai i 2012. På våren er flokkene på opptil 50 fugler. Etter at hekkesesongen er gjennomført sees flokker på over 100 individer i august.

Sothøne. Foto: Audun Brekke Skrindo 2013.

Fossefall. Foto: Paul Fekjær 2013.

SPETTER: Vendehals var et gledelig og overraskende besøk. Etter at den ble registrert på trekk under den intensive registreringen på slutten av 1970-tallet ble den ikke rapportert før i 2008. Det vitner om at den mest sannsynlig er oversett eller at arten har en gunstig utvikling og forekommer oftere. Vi venter i spenning på fortsettelsen for denne arten. De andre spettene i 2012 var grønnspett, svartspett, flaggspett og dvergspett.

SPURVEFUGLER: Denne ordenen er selvfølgelig størst i antall arter. Det var ikke noen svært spesielle arter som svingte innom i 2012. Det gledelige er at artslisten tilnærmet er komplett. Sanglerke, sandsvale, låvesvale, taksvale, trepiplerke, heipiplerke, gulerle, vintererle, linerle, sidensvans, fossekall, gjerdsmett, jernspurv, rødstrupe, rødstjert, buskskvett, steinskvett, ringtrost, svarttrost, gråtrost, måltrost, rødvingetrost, duetrost, rørsanger, myrsanger, gulsanger, munk, hagesanger, møller, torsanger, bøksanger, gransanger, løvsanger, fuglekonge, gråfluesnapper, svarthvit fluesnapper, stjertmeis, løvmeis, granmeis, toppmeis, svartmeis, blåmeis, kjøttmeis, spettmeis, trekryper, nøtteskrike, skjære, nøttekråke, kaie, kråke, ravn, stær, gråspurv, pilfink, bokfink, bjørkefink, grønnfink, stillits, grønnsisik, bergirisk, gråsisik, grankorsnebb, konglebit, dompap, kjernebiter, gulspurv, sivspurv.

Audun Brekke Skrindo

Treklyper. Foto: Paul Fekjær 2013.

NORSKE PERLER

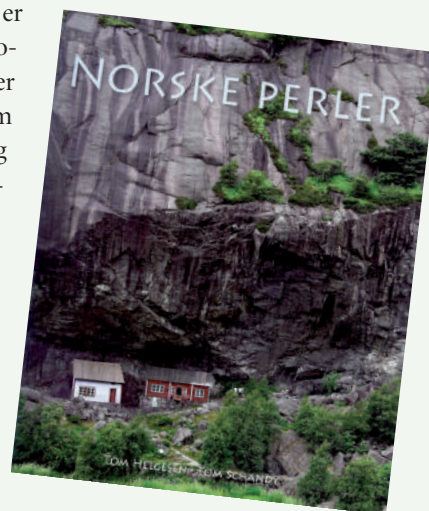
NY BOK AV TOM HELGESEN OG TOM SCHANDY

ANMELDT AV FINN A. GULBRANDSEN

Praktbok med Østensjøvannet blant 100 norske perler

Boka "Norske perler" er en kombinasjon av bøkene "100 norske naturperler" og "100 norske kulturperler" som forfatterne/fotografene har gitt ut tidligere. Til sammen 100 norske steder er beskrevet ledsaget av praktfulle bilder. Nasjonale ikoner som Akershus festning, Eidsvollsbygningen, Håkonshallen, Jotunheimen og Hardangervidda er beskrevet i boka. Alle fylker er representert, og Østensjøvannet er også plukket ut blant de hundre perlene. Den biologiske rikdommen nevnes spesielt. Eikelunden under Abildsø gård er omtalt, likeså Almedalen under Østensjø gård. Det er også hyggelig å merke seg at Østensjøvannets Venner får god omtale for arbeidet vi har nedlagt. Besøk ved vannet beskrives som en vitamininnsprøytning, spesielt om våren. Toppdykkerens kurtise, "pingvindansen" er nøye omtalt. Et praktfoto av sothøner i revirkamp følger også omtalen av naturreservatet og miljøparken i hovedstadens byggesone. Igjen får vi et bevis for hvor praktfull Østensjøområdet miljøpark er. Praktboka anbefales på det varmeste.

Tom Helgesen er lærer og frilansjournalist, forfatter og fotograf. Tom Schandy er biolog og arbeider på heltid som frilansfotograf, forfatter og redaktør. Hans bilder har fått internasjonale priser. Begge ble i 2008 tildelt Buskerud fylkes kulturpris.

Boka har et vakkert omslag fra Hellingen ved Jøssingfjorden i Rogaland. Om Østensjøvannet på side 24. Foto: Tom Schandy.

Det var hektisk aktivitet blant hettemåkene over «Hettemåkeøya» med full fart i reirbygging.

MORGENSANGEN VAR FRISK OG GLAD

Vårens medlemstur for fugletittere fant sted søndag 5. mai med start klokken ni. Været var praktfullt, vindstille og sol fra en skyfri himmel. Leder var Audun Brekke Skrindo, foreningens fremste fuglekjenner.

AV LEIF-DAN BIRKEMOE

Gjennom kikkert og teleskop ble det zoomet inn vanlige og mer sjeldne arter. Vi sto lenge ved «Hettemåkeøya» som er ryddet for kvist og frisert for rotskudd av elever fra adopsjonsskolene. Hettemåkene kretset hektisk over øya. I fjor hekket det 70-80 par, nå ser det ut til å bli godt over 100 par, mente Audun som lot kikkertblikket gli over øya. Uansett antall er det full reirbygging! Og det på et sted det for to år siden ikke var en eneste hekkende hettemåke.

Observerte arter ble flittig notert: Knoppsvane, sildemåke, stokkand, toppand, kvinand, sothøne, hvitkinngås, toppdykker og kanadagås for å nevne noen av vannfuglene. Audun mente det var 12-14 toppdykkerpar ute på vannet denne dagen, det er fullt i år også, fastslo han. Det er standard for Østensjøvannet som har kapasitet til mellom 15 og 25 par. Det er rett og slett ikke plass til flere. Disse fuglene vil ikke ha mange av samme art inn på seg, var Auduns informasjon til gruppen.

Småfuglene kom også med på listen: linerler, løvsanger, rødvingetrost, grønnsisik, bokfink, kjøttmeis og sivpurv. Fuglekjenner Tore oppga plutselig at en taksvale var i flukt rett over oss. Morgensangen var frisk og glad fra kjøttmeisens «tutti-tutti», til grønnsisikens enkelttoner i trist moll. Audun mente

også å høre at en grønnskalk kjefte på en løvsanger. Audun hadde en smart måte å kommunisere med småfuglene. Mobiltelefonen gjenga fuglekvisper og straks var det kontakt med tilsvarende art i skogen!

Denne morgenen var det liv både ved vannet og oppe i Tallbergåsen der de fleste småfuglene hadde sitt revir.

Audun med en smart måte å kommunisere med småfuglene på. Mobiltelefonen gjenga fuglekvisper og straks var det kontakt med tilsvarende art i skogen.

SMÅTING FRA NATUREN

AV AUDUN BREKKE SKRINDO

Treg vår

Våren 2013 viste seg å bli en kald affære. Særlig på insektfronten tok det lang tid før de kjente og kjære vårinsektene, for eksempel dagsommerfugler og humler, kom på vingene. Det var en liten varmeperiode i slutten av april og de første maidagene, men så kom regn og sur vind tilbake. Vi oppfordrer alle til å melde fra om de artene de ser til artsobservasjoner.no, slik at vi får god statistikk på når det begynner å røre på seg der ute.

Trekkklørdag

På mange av de kjente trekklokalitetene som «Hawk mountain» i Storøykilen på Fornebu, Nesoddtangen, Mølen, Jomfruland, Lista og lignende står ornitologene ofte stille bare lar artene passere over seg. Ved Østensjøvannet er man garantert å finne fuglearter dersom man aktivt går rundt i området og oppsøker artene der

Elgmøkk funnet mandag 13. mai 2013 like ved vannkanten. Etter meldinger i vinter om elgspor på Østensjøvannet, er dette bevis på at det faktisk var elg på isen vinteren 2013. Foto: Leif-Dan Birkemoe.

Vi innførte «trekkklørdag» der vi stod tre timer på noen lørdager og bare observerte. Dette var en sosial opplevelse for de som passerte og lurte på hva vi holdt på med. Foto: Audun Brekke Skrindo.

de befinner seg. For å finne ut om det er noen reell forskjell eller om dette bare har gått i glemmeboken hadde våtmarkssenteret lyst til å gjøre en liten undersøkelse. Vi innførte «trekkklørdag» der vi stod tre timer på noen lørdager og bare observerte. Dette er en sosial opplevelse for de som deltar og flere forbipasserende spurte nysgjerrig om hvilke fugler vi observerte. Artslistene ble litt mindre enn totalistene, men til gjengjeld blir observasjonene av de artsgruppene som passerer over mer nøyaktig.

Det vekker oppsikt når tre-fire teleskop står på rad. Mange tror at det har skjedd noe eller at det er noen som blir overvåket. Vi forklarte de passerende hva som foregikk og flere kunne tenke seg å være med på kommende arrangementer. Det er aktuelt å gjennomføre lignende til høsten, så alle er vel møtt til å følge med på vår kalender over arrangementer. Trekkklørdag gir gode muligheter til å jobbe mer med detaljene i hver artsobservasjon i samtale med kyndige fuglefolk. På den måten kan man huske artsbestemmelse og naturopplevelsen blir enda rikere.

Elg på isen

I vinter fikk Rune Askvik i Bymiljøetaten melding om at det i vitner var observert elgspor på isen. Ingen har rapportert at de har sett elgen. Under et søk etter elgmøkk som bevis på at elgen faktisk har vært ved vannet gjorde Rune Askvig et funn mandag 13. mai. Stedet ligger på vestsiden under Tallberget få meter fra vannkanten.

NATUR- OG KULTURKVALITETER I ØSTENSJØOMRÅDET MILJØPARK

Enkelte grove ospe-, aske- og bjørketrær forekommer, og enkelte døde, liggende bjørkestammer.

BOGERUDSKOGEN – ØST FOR BOGERUDMYRA

AV TOR ERIK BRANDRUD, FORSKER VED NORSK INSTITUTT FOR NATURFORSKNING
FOTO LEIF-DAN BIRKEMOE

Felt 19 på kart over Østensjøområdet Miljøpark

Reguleringsstatus: Friområde – turvei

Naturtyper: hagemark, rik edelløvsog (rike hasselkratt, elementer av askeskog), viktige bekkedrag.

Beliggenhet, historie, naturgrunnlag og inngrep

Området ligger i den vestvendte skråningen mot Bogerudmyra og begrenses i nord av turveien til Bogerud forbi Eterfabrikken, i øst av bebyggelsen i Bogerudveien, i sør av bebyggelsen i Paal Bergs vei og i vest av turveien rundt Bogerudmyra og naturreservatet. Lengst i sørøst er det en åpen eng med enkelte løvtrær i ytterkantene. Skogen videre fram til turveien i nord har i tidligere tider blitt benyttet som beitemark. Turveien i nord følger med rimelig stor sikkerhet deler av oldtidsveien som gikk fra Oslo gjennom

Østmarka til Enebakk kirke. Lia er hovedsakelig grunnlendt, med noe framstikkende grunnfjellsknauer og ellers et tynt dekke av rike, marine sedimenter (leiresilt).

Et par sesongtørre bekker går gjennom granskogen i den nordre delen. Bymiljøetaten har fjernet hageavfallsplassene i området, og det er å håpe at de ikke dukker opp igjen.

Vegetasjon og planteliv

Den vestvendte lia har mye blandet (edel)løvskog dominert av osp, selje og bjørk, med en del hassel, noe ask og litt spisslønn. Et stort, flerstammet lindeindivid finnes på steinete bekkkant i nord, samt et lite individ nær bebyggelsen i sør (sistnevnte kan være parklind). Enkelte grove ospe- aske- og bjørketrær forekommer, og enkelte ospelæger (døde, liggende stammer). Flere hasselkratt er gamle og grove. Særlig i små forsenkninger og under små bergheng er det rike vegetasjonsutforminger med mye hassel. Her er feltsjiktet gjerne dominert av liljekonvall, hvitveis,

NATUR- OG KULTURKVALITETER I ØSTENSJØOMRÅDET MILJØPARK

Et større grandominert holt forekommer. Her er det også gadd (stående, død stamme) av gran.

skogfiol, knollerteknapp, jordbær, samt på litt friskfuktigere partier også trollbær, firblad og rød jonsokkoll. På lokaliteten er det også registrert uvanlige, kravfulle arter som krusfrø, geitved (i sør), mattestarr og tysbast (i nord). Nederst går fastmarksløvs-skogen rett over i rik stautstarrsump (stautstarr er rødlistet art, sårbar), mjødurtsump og gråseljesumpskog (felt 30). Langs bekken i nord er det fragmenter av gråor-heggeskog med enkelte grove gråortrær. Lengst i sør og i nord er det åpen, grasdominert engmark (trolig gamle åkerstykker), og tilliggende ungskogspartier med preg av gjengroende engmark. Her er det innslag av kantarter som fagerklokke. På et større knausområde (sør for bekk i nord) er det en del furuskog, inkludert elementer av lågurtfurskog med liljekonvall og noen åpne, relativt fattige tørrberg. I nord omkring bekkeløpene er det grov granskog med hassel, av lågurttype (fagermose, trollbær) og småbregnetype dominert av gaukesyre. Et større grandominert holt forekommer. Her er det også gadd (stående, død stamme) av gran.

Sopp, lav og moser

Områdets soppflora er ikke kjent, de gamle, grove hasselkrattene huser sannsynligvis en rik og sjelden flora av vedboende og jordboende sopper. Området er undersøkt vedr. lav og mose,

Et par sesongtørre bekker går gjennom granskogen i den nordre delen. Her en av de viltre bekkene en april dag i 2012.

men undersøkelsen i 2010-2011 viste ingen rødlistearter i dette området.

Virvelløse dyr

Områdets fauna av virvelløse dyr er dårlig kjent, men den rike løvskogen bør kunne huse sjeldne og rødlistede arter av typer som er registrert flere andre steder ved Østensjøvannet (jfr. Hansen & Falck 2000).

Fugl og pattedyr

Området har stor betydning for en rekke småfuglarter og spetter hele året. Hekking av flaggspett og muligens grønnspett forekommer. Den tidligere rødlistede dvergspetten er sett flere ganger i området. Delområdet har relativt store hekkekoloni av rødvingetrost og stær (rødlistet, nær truet). Ekorn og rådyr forekommer her.

Verdivurdering for naturtypekartlegging

Viktig (B-område)

Området er vurdert som en viktig (B) naturtype ut fra forekomst av rik, trolig gammel hagemarkspreget skog, med en del grove, gamle hasselkratt og noe ask, og flere svært uvanlige karplanter.

NATUR- OG KULTURKVALITETER I ØSTENSJØOMRÅDET MILJØPARK

Den vestvendte lia har mye blandet (edel)løvskog dominert av osp, selje og bjørk, med en del hassel, noe ask og litt spisslønn.

Rike hasselkratt er en relativt sjelden vegetasjonstype, og området huser sannsynligvis rødlistearter knyttet til dette miljøet. Sopp og insekter i området bør imidlertid undersøkes nærmere for en endelig verdisetting.

Trusler/aktuell skjøtsel

Tilgroing/fortetning av tidligere åpen hagemark og kantsoner mot ødeeng er her en trussel mot mangfoldet. Det er viktig å sikre gode livsmiljøer for arter knyttet til verdifulle, svært gamle elementer i landskapet som dødved-rike hasselkratt, aske- og lindetrær og kantsoner med rik engflora. Det er også viktig å sikre og videreutvikle gammelskogselementer som grove, hule ospetrær. Granskogen i nord er neppe en opprinnelig del av den gamle hagemarkskogen. Det kan ha stått noe gran her tidligere,

men få stubber og mye hasselkratt kan tyde på at også denne delen var mer åpen, med preg av hasseldominert hagemark tidligere.

De storvokste, vidkronete granene fører til kraftig utskygging og strøfallet bidrar til forsuring og utarming av det kravfulle mangfoldet. Isolert sett er derfor framvekst av gran uheldig for mangfoldet og en trussel mot kravfulle arter. På den annen side bidrar denne lille granbestanden til mangfoldet av skogtyper på østsida, siden dette er den eneste granbestanden på denne siden av vannet. Granene har forholdsvis samme alder, ustabile og mye råteangrepet, slik at mange vil gå overende i løpet av 10-20 år. Det bør derfor vurderes nøye om granskogen delvis skal hogges ut her, om man etter hogst/naturlig sammenbrudd ønsker å reetablere hasseldominert hagemark (og gråorskog langs bek-

Hvitveis vokser i den vestvendte lia. Her fra utkanten av skogen i vest.

Gråseljesumpskog mot turveien på vestsiden av Bogerudskogen.

Området ved turveien i nord har i tidligere tider blitt benyttet som beitemark. Turveien følger med rimelig stor sikkerhet deler av oldtidsveien som gikk fra Oslo gjennom Østmarka til Enebakk kirke. Lia er hovedsakelig grunnlendt, med noe framstikkende grunnfjellsknauer og ellers et tynt dekke av rike, marine sedimenter (leiresilt). Åpent landskap med god sikt mot Østensjøvannet.

ken) ved aktivt å holde grana borte fra bestanden, eller om man ønsker at bestanden skal utvikle seg i retning av en grandominert naturskog. Pga. bestandens størrelse og store avstand til liknende granskog, er det usikkert hvor mye av biomangfoldet knyttet til gammel granskog det vil være mulig å etablere.

Kantskogen i nord og sør bør holdes åpen (krattrydding, gjensetting av få overstandere) for å sikre en rik flora (f.eks. med fagerklokke) og fauna. De åpne engarealene vil på sikt gro igjen hvis de ikke hevdes. Enga i sør er av Wesenberg (1995) foreslått som et prioritert objekt for reetablering av hevd (slått eller beite). Denne hevden kan også inkludere deler av den i dag tresatte kantsonen. Bruk av området som dumpingplass for hageavfall er en trussel, ved fysisk å ødelegge miljøet på stedet, samt å øke faren for spredning av innførte problemplanter.

Nederst går fastmarksløvs skogen rett over i rik stautstarrsump. Stautstarr er rødlistet art, sårbar.

BENKER TIL HVILE OG GLEDE

Sent på høsten 2012 utplasserte Bymiljøetaten åtte nye hvilebenker på steder langs turveien hvor det er naturlig å ta en stopp for den som føler for det. Benkene er godt forankret i bakken og har klart vinteren på en overbevisende måte. Først på vårparten kom benkene til nytte når sola fristet til en hvil. I bakken opp langs Sjølienga til Manglerud står en av benkene fint plassert med god sikt ut over Østensjøvannet. Benkene har tiltrekkende design, langt mer tilpasset stedet enn de gamle som etter hvert gradvis råtnet opp. Takk til Bymiljøetaten for et godt tiltak!

Benken ved Sjølienga er plassert omtrent midt i bakken for den som vil ta seg en hvil. Denne gang er det dugnadsgjengen til ØVV som tar den i bruk ved en kaffepause i april. Foto: Leif-Dan Birkemoe

UKONTROLLERT LAV VANNSTAND

Johan Mollatt, ØVVs «damvokter», gjorde store øyne da han kom for å kontrollavlese vannstanden om morgenen søndag 2. desember 2012. Målestaven hang langt oppe på bergsiden. Det hadde han aldri sett før. Noe var riv ruskende galt. Dagen før var alt normalt. Noe hadde skjedd i løpet av natten.

AV LEIF-DAN BIRKEMOE

Variasjon i vannstanden er intet nytt for Østensjøvannet, men dette var ekstremt. Det ble umiddelbart slått alarm for å få stanset utløpsmekanismen som ukontrollert slukte vann. En teknisk feil ved avløpet førte i løpet av noen timer til at vannstanden ble senket med ca. 50 cm under normal minstevannstand. For et vann som over store flater har en dybde tilsvarende fallet i vannstand forsto vi at dette måtte bli merkbart. Noe slikt som 25 % av vannet var trolig tappet ut. Nå dekket is og snø vannflaten og skjulte de verste utslag. Der vannet var dypere enn fall i vannstand førte det til at isen hang langt over vannflaten. Langs land sprakk

Det er en grunne langt utenfor Bølerbakkens utløp. Her lå bunnen helt tørrlagt. Den nærmeste øya ser ut til å ha strandet. Bildet er tatt søndag 8. desember 2012, seks dager etter at vannet ukontrollert ble tappet ut.

isen og langsgående sprekker på isflaten utgjorde en fallgruve for skøyteløpere. Isen kunne med andre ord være farlig å ferdes på. Slik sett var det samme type farevarsel som ved et regulert vann.

Vann- og avløpsetaten fikk raskt rettet feilen ved utløpet, gjenopptatt overføring av vann fra Nøklevann og satt opp varselplakater. I løpet av to uker var vannstanden tilbake til normalen. Historien viser hvor viktig det er å følge med. Hva kunne ha skjedd om ØVV ikke hadde hatt fast rutine for overvåking av vannstanden?

Bymiljøetaten slo opp plakater med varsel om hendelsen og at endringer i vannstanden kunne forårsake sprekker i isen.

Slik hang målestaven på berget 8. desember 2012.

En bjerkestamme på om lag 8 meters lengde fires forsiktig ned på båndsgagn av Tommy på traktoren. Lærer Bjørn Telnes dirigerer, mens en elev passer på at stokken kommer på rett plass. Asgeir Føyen er opptatt med de elektriske kopleingene.

TØMMERSAG PÅ ABILDSØ GÅRD

Abildsø gård anskaffet våren 2013 en tømmer-sag som kan skjære bord fra store tømmerstokker. Med andre ord et sagbruk. Første oppgave blir å skjære bord til paneler på den nye driftsbygningen.

AV LEIF-DAN BIRKEMOE

Den elektronisk styrte saga er en 7-8 meter lang tsjekkisk konstruksjon som bør stå under tak slik vi kjenner fra store og små sagbruk rundt om på gårdene. Denne saga mangler ennå tak.

Praksisplasser og arbeidstrening

Kompetansen med å sage tømmer innhentes som et samarbeid med Hellerud vgs. som har *Vg1 kurs i bygg- og anleggsteknikk* og bruker dette som del av undervisningsopplegget. På Hellerud er det to tømmerlærere og en murer og Helse, Miljø og Sikkerhet (HMS) blir ivaretatt i prosjektet. Faglig veileder i snekkerfaget er lærer Bjørn Telnes som er aktiv med i oppstart av sagbruket. På denne måten blir det opprettet 15 praksisplasser med tømmer-saging og snekkervirksomhet. Elevene i SkoleGård – prosjektet på Abildsø gård får gjennom virksomheten en naturlig plass i samarbeidet. Elevene som er engasjert i skolens snekkerbu får dermed relevant arbeidstrening.

Hvilebenker og miljøregnskap

Etter at driftsbygningen er panelt og selve saghuset er reist, planlegges produksjon av hvilebenker for Oslo kommune. Trær som

felles av Bymiljøetaten blir ikke benyttet, kun kastet. Dersom det beste materialet fra disse tømmerstokkene utnyttes kan det bli bedre balanse i miljøregnskapet, mener Asgeir Føyen som står bak ideen til sagbruket. Arkitektthøyskolen er forespurt om å designe en type hvilebenk for utplassering i Oslo, legger han til. Det skal også produseres materialer for salg. Så langt Asgeir kjenner til er dette for tiden den eneste tømmer-sagen i Oslo.

Laftede stokker

Et interessant element til driftsbygningen er at den på en av sidene skal kles med gamle laftede stokker som er hentet fra en låvebygning i Eggedal. Bjørn Telnes gjør oppmerksom på at selve låven har stått i 150 år. -Men tell de tette årringer på stokkene, utfordrer han. En rask telling gir omkring 100 år. -Til sammen 250 år, fastslår Bjørn med verdighet. Da er vi tilbake til midt på 1700-tallet, omtrent på den tiden den nye hovedbygningen på Abildsø gård ble reist av trelasthandler Christen Brochman etter at den gamle bygningen var falt sammen.

For å hjelpe flaggermusene med egnete tilholdssteder, er det hengt opp en del flaggermuskasser. Foto: Leif-Dan Birkemoe.

Vannflaggermus i vinterdvale. Foto: Kjell Isaksen.

VANNFLAGGERMUS

- TAR INSEKTER DIREKTE FRA VANNFLATEN

Vannflaggermus (*Myotis daubentonii*) er en av de mest tallrike og videst utbredte flaggermusartene vi har i Norge. Den forekommer i lavereliggende strøk fra Trøndelag og sørover. Ved Østensjøvannet er ikke vannflaggermusa noen tallrik art, men den finnes noenlunde fast her. I norsk sammenheng er dette en middels stor flaggermusart, med en vekt på ca. 10 g og vingespenn på ca. 25 cm.

AV KJELL ISAKSEN

Flyr lavt over vannet

Som navnet antyder er vannflaggermusa knyttet til vann – helst stilleflytende ferskvann som tjern, sjøer og elver. Den sees ofte når den flyr lavt (ca. 15–20 cm) over vannflaten. Dette fluktmønsteret har den gjerne både under insektjakt og på lengre transportetapper mellom dagtilholdssted og jaktområde. Også andre flaggermusarter flyr lavt over vannet i relativt korte perioder for å drikke eller fange insekter, men i Norge er det bare vannflaggermusa som flyr slik i lav, konstant høyde over vannet i lengre perioder. Den er dermed en av få flaggermusarter som man kan artsbestemme relativt sikkert kun ut fra fluktmønster. Vannflaggermusa kan også jakte over land (blant annet i skog), men det er da langt vanskeligere å artsbestemme den.

Når vannflaggermusa jakter over vann tar den ofte insekter direkte fra vannflaten. Ekkoene fra flaggermusas hørfrekvente rop (ekkolokalisering) gjør det mulig for den å finne fram til insekter på vannet. For at det skal være lett å finne fram til insekter, foretrekker vannflaggermusa vannflater uten planter eller annet som stikker opp av eller flyter på overflaten. Insektene fanges med bakføttene og spises i flukt.

Patruljerer ofte fram og tilbake

Blant de beste stedene å se vannflaggermus ved Østensjøvannet er ved utløpskummen ved gangveien helt i nordenden av vannet (ikke ved «slurpen»), like sør for det nye fugleskjulet på vestsiden av vannet og vannflatene ved Bogerudmyra. Det gjelder å finne

et sted der man kommer helt ned til vannkanten, og der det ikke er vannvegetasjon utenfor. Vannflaggermus på insektjakt patruljerer ofte fram og tilbake langs samme elvestrekning, eller langs noenlunde samme rute over en større vannflate. Har du sett den fly forbi én gang, er det sannsynlig at den kommer tilbake i løpet av noen få minutter.

Ikke glad i lys

Man bør ha ei kraftig lykt når man er på utkikk etter vannflaggermus, og lykta bør bare brukes i korte perioder om gangen for å lyse ut over vannflaten. Vannflaggermusa er nemlig ikke glad i lys, og den trekker seg ofte unna dersom den blir lyst på. I lyse netter midt på sommeren og i skumringen om kvelden, jakter ofte vannflaggermusa nær land langs kantvegetasjonen. Der blir den ikke så lett oppdaget av rovfugler eller ugler, og det er kort vei inn til tryggheten blant busker og trær. Det er gjerne først når det blir ganske så mørkt at vannflaggermusa våger seg ut over større, åpne vannflater. Vannflaggermusa er nesten helt hvit på undersiden, og dette kan man ofte se tydelig i lyset fra ei lykt. Det er lettere å oppdage vannflaggermusa (og ikke minst andre flaggermusarter) dersom man har en flaggermusdetektor, som omformer dyrenes høyfrekvente rop til hørbare lyder for våre ører. Med de fleste slike detektorer høres vannflaggermusas rop ut som en rask og jevn serie av korte klikk. Flaggermusa roper ofte minst 10 ganger per sekund, og den lytter etter ekko fra hvert rop før den roper på nytt.

Flaggermuskasser

På dagtid i sommerhalvåret holder vannflaggermusa ofte til i spettehull og andre hulrom i trær eller i sprekker i bruer. I motsetning til flere andre flaggermusarter, er det sjelden at den søker tilhold i bygninger. Vi vet lite om hvor vannflaggermusene ved Østensjøvannet holder til. Det er nok ikke så mange egnede hulrom i trær rundt vannet. For å hjelpe flaggermusene med egnede tilholdssteder, er det hengt opp en del flaggermuskasser i området. Dagtilholdsstedene kan være ganske langt fra jaktområdene vannflaggermusene bruker om natta. Dyrene er da ganske avhengige av at det er egnede fluktruter med trær og busker som gir skjul, for eksempel kantvegetasjon langs ei elv eller langs kanten av et jorde.

Vinterdvale

Fra oktober–november til april–mai er vannflaggermusa i vinterdvale i ei gruve eller på et annet frostfritt sted med jevn, lav temperatur. Vannflaggermusa er gjerne blant de første flaggermusartene som er ute og jakter om våren, og den kan også være aktiv seint utover høsten. Om våren blir den noen ganger sett jakte over råker i isen.

Den årlige «flaggermusnatta» ved Østensjøvannet er en god anledning til å lære mer om flaggermus generelt, og kanskje også få se vannflaggermus. Arrangementet er et samarbeid mellom Østensjøvannets Venner og Norsk Zoologisk Forenings flaggermusgruppe (www.zoologi.no/flaggermus/fmnnatt). I år blir det flaggermusnatt ved Østensjøvannet fredag 23. august.

ØSTENSJØBEKKEN GJENNOM BRYN SENTER?

Planene har vært mange for Bryn senter. I 1994 åpnet kjøpesenteret, i 2007 ble Høyenhall fabrikk revet, i 2012 begynte boligblokkene å skyte opp og i 2013 har det vært diskutert hvordan Bryn Nye Senter, Østensjøveien 79, skal utformes. Dette anlegget skal bygges på parkeringsplassen i forkant av dagens Bryn Senter.

AV LEIF-DAN BIRKEMOE

Et av elementene i utbyggingen er om og i tilfelle hvordan Østensjøbekken skal markeres som en miljøfaktor. Vi kan følge bekken frem til Mølledammen, men deretter forsvinner den under jorden. Etter 1930-tallet har bekken ligget i rør frem til Bryn jernbanestasjon der den møter Alna. Om bekken ikke er savnet kan den likevel gi inspirasjon til utforming av senteret. Hva med å lage vannstrenger og dammer som miljøelement? Dette har vært diskutert og tenkt på både av arkitekter og kommunale etater. Hva som blir det endelige resultat er ikke mulig å si i dag. Ingen ideskisser er godkjent så langt.

Bystyret besluttet 6. mars i år at det skal åpnes for en blågrønn korridor mellom Alna og Østensjøvannet (se side 23). At vi får en buktende bekk opp i all trafikken er nok lite sannsynlig. Likevel er det en utfordring å skape et miljø som motvekt mot det trafikale. Manglerudtunnelen, om den blir realisert, kan være en mulighet for de myke trafikanter. Da kan en bekk, kort eller lang, være et berikende element. Noen med sans for det landlige har tatt poenget og plassert et storfe på fortauet med sikt mot rundkjøringen i forkant av Bryn Senter.

I forkant av Østensjøveien 74 står det et storfe og skuer ut over rundkjøringen av Bryn Senter. Bildet er tatt 26. april 2013.

ISGLATT VINTER

Vinteren 2012/2013 har vel vært en av de mest isglatte vintre på flere år. Turveien rundt vannet har ikke vært noe unntak. Men isen på Østensjøvannet lå fast og fin til midt i april.

AV LEIF-DAN BIRKEMOE

Speilglatt

På ettervinteren var det knapt mulig å strø på turveien fordi sanden smeltet ned i isen den ene dagen og gjorde veien like glatt neste dag. Bymiljøetaten gjorde en prisverdig innsats, men vi merket oss at flere klaget over fremkommeligheten. Nå er ikke turveier like høyt prioritert som vanlige kommunale veier med langt større ferdsel. Vi må derfor oppfordre de som velger en turvei til å sko seg deretter. Brodder kan være til god hjelp.

Istykkelse 60 cm

Uoffisielle målinger av istykkelsen på Østensjøvannet viste 60 cm i slutten av mars. Det betyr at enkelte steder var vannet bunnfrosset. Lite snø gjorde isen fast og fin å gå på. Mange benyttet seg av forholdene og vandret langs vannet i hele sin lengde.

Kneika opp til Bakkehavn og Våtmarkssenteret var en utfordring. Speilglatt bakke!

Ved fugleskjulet og utløpet av Smedbergbekken 27. mars. Isen var tilsynelatende trygg til 10. april.

Minusgradene holdt seg lenge og isen var tilsynelatende trygg til 10. april. Men som ved tidligere år gikk isen fort i oppløsning når temperaturen holdt seg på plussiden. Allerede 18. april var det kun fugler som hadde noe på isen å gjøre. Etter 10 dager var det slutt. Det ble meldt at søndag 28. april kom siste isflak drivende med vinden mot nord. Klokken to på formiddagen forsvant også den siste isen. Og med det farvel til en lang isvinter.

Grafisk & Gaver AS

Profilering - Gaver - Tekstil
Trykksaker - Skilt - Stempler

Ryensvingen 11, 0680 Oslo
22 28 43 00 - grafisk-gaver.no

Sothøna

Østensjøvannets Venner takker våre annonsører som gjør det mulig å utgi Sothøna.

Shell / 7-Eleven Ryen

Enebakkn. 135, 0680 Oslo
Tlf: 22 19 17 26
NY VASKEMASKIN

Bergersen Flis

Butikk/utstilling
Åpningstider: Man-Fre 09-18, Tor 9-19 og Lør 10-15
Enebakkeveien 123, Pb.218 Manglerud, 0612 Oslo. Tlf: 23 30 49 00, Fax: 23 30 49 01

LAMBERTSETER UR & OPTIKK

Synsundersøkelse
Briller • Kontaktlinser
Tlf.: 22 28 02 41

Selskapsmat
Tlf. 22 67 64 90

MATHUSET
Jacobs
PÅ HOLTET
Tlf. 22 28 58 58
FAX 22 28 58 68
Enebakkn. 145, 1378 OSLO

Langtidsvirkende og effektiv
ANTI - PERSPIRANT

STOP 24 virker hemmende på svettekjertlene og reduserer svetteutsondringen

Fås på apotek som roll-on, spray og krem

A/S Den norske Eterfabrikk, Bøler
Tlf.: 22 78 26 00

HÅNDVERKSBYGG AS

Tømremester og Entreprenørforretning
Byggemelding/Prosjektering

MESTERHUS

Høyenhallvn 2, 0667 Oslo
Tlf.: 23 12 71 70
www.handverksbygg.no

**NYBYGG - TILBYGG
REHABILITERING**

ØSTENSJØVANNETS VENNER TAKKER VÅRE ANNONSØRER SOM GJØR DET MULIG Å UTGI SOTHØNA

Nytt bad!

22 76 15 70

Din lokale fagbedrift med lang erfaring.

Hos oss finner du kvalitetsbad!

Ring oss for tilbud, gode råd og veiledning.

Comfort Bryn AS
ROGER HAGEN
Østensjøveien 60, Oslo

A/L OPPSAL SAMFUNNSHUS SELSKAPS- OG MØTELOKALER

I bydelens hjerte

Vetlandsvn. 99/101 - 0685 Oslo
Tlf. 23 12 65 40

Lyse og trivelige selskaps- møte- og konferanselokaler til leie på dag og kveld. Vi har lokalalternativer som kan dekke fra 10 til 150 personer.
www.oppalsamfunnshus.no

GRASROT ANDELEN

Gjennom Norsk Tipping kan du være med og støtte Østensjøvannets Venner - uten at det koster deg et øre!

Er du registrert spiller hos Norsk Tipping kan du be om at Østensjøvannets Venner mottar 5% av alle beløp du spiller for. Be din kommisjonær hjelpe deg neste gang du spiller

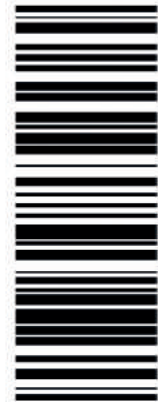
Du kan også gå inn på våre hjemmesider (www.ostensjovannet.no) og skrive ut strekkoden til høyre. Den leverer du din kommisjonær (stedet du spiller) som ordner resten for deg. Dersom du allerede har registrert en annen mottaker av Grasrotandelen, er det fortsatt mulig å endre dette slik at Østensjøvannets Venner i fremtiden blir mottaker.

I samarbeid med Frivillighet Norge og Idrettsforbundet

NORSK TIPPING

ØSTENSJØVANNETS VENNER

Organisasjonsnummer: 983034446

32774983034446

ØSTENSJØVANNETS VENNER TAKKER VÅRE ANNONSØRER SOM GJØR DET MULIG Å UTGI SOTHØNA

 <p>BERGERSEN vann og varme</p> <p>Ryenstubben 7, 0679 Oslo Tlf. 22 76 70 20 Fax.: 22 76 70 01 E-post: bjorn.bergersen@bergersenvv.no</p>	<p>DROGSETH Blikkenslageri AS Verkseier Furulundsvei 22 Tlf.: 22 32 32 50 www.drogseth.no</p>	<p>life HELSEBODEN Oppsal Senter, Tlf. 22 27 87 40 Lambertseter Senter Tlf. 22 74 77 12</p>
 <p>FURULUND A/S</p> <p>Lambertseter - Cecilie Thoresensvei 5 c, 1153 Oslo Stort utvalg i glassmestertjenester og innramming Tlf.: 22 28 04 90 E-post: post@furulund.no - www.furulund.no</p>	 <p>OBOS Som medlem har du alle fordelene Tlf.: 22 86 55 00</p>	
<p>BØLER BRILLESENTER & UR A/S</p> <p>Ta en optisk synsprøve for briller og kontaktlinser Bøler Brillesenter & Ur A/S Bøler senter, tlf. 22 26 22 68</p>	<p>Ingus biloppretting & lakkering as Bilskadesenteret på Ryen</p> <p>Ryensvingen 2-4 ing A, 0680 Oslo Tlf 23 06 05 00 • Fax. 23 06 05 01</p>	
 <p>GLASS EKSPERTEN</p> <p>HENTER OG BRINGER</p> <p>BØLER SENTER Bølerlia 2 Tlf 2226525</p> <p>30% på innramming</p>	<p>MENY MANGLERUD</p> <p>MANGLERUD SENTER</p> <p>Åpningstider: Man. fre. kl. 8-20 Lørdag kl. 9-18</p> <p>Tlf.: 22 75 77 00 Fax.: 22 75 77 01</p>	 <p>AUTOTEAM RAFIKKSKOLE</p> <p>Manglerud Senter Tlf.: 22 26 34 07 / 920 69 963</p>

Hjellnes Consult as
– din tverrfaglige partner

Hjellnes Consult as
har prosjektert gangbrua
ved parkeringsplassen
ved Østensjøvannet

Plogveien 1, 0679 Oslo
Tlf: 22 57 48 00
E-post: post@hjellnesconsult.no
www.hjellnesconsult.no

*Ettersendes ikke ved varig
adresseforandring, men returneres
med opplysninger om riktig adresse.
Returadresse: ØVV, Pb. 77 Oppsal, 0619 Oslo*

Hovedbygningen på Oppsal gård sett fra hagen med et rikt utvalg frukttrær. Til venstre gravhaugen med flaggstang på toppen. Bildet er tatt 14.05.2013.

Fra tunet på Oppsal gård. «Tuntreet» markerer stedet der gårdsdammen lå til slutten av 1940-tallet. I bakgrunnen stabburet. Bildet er tatt 31.05.2013.